

Tautiniu

BENDRIJŲ NAUJIENOS

Rugsėjo 19–20 dienomis Vilniuje vykusioje „Tautų mugėje“ dalyvavo Tautinių bendrijų namai kartu su tautinėmis bendrijomis, kurios Lukiškių aikštėje koncertavo, pristatė savo kūrybą ir kulinarinį paveldą.

Lietuvos tautinėms bendrijoms ruduo – projektų baigimo ir švenčių bei renginių metas. Rugsėjo 13-ąją žydų bendruomenė sveikino su Naujaisiais – 5787-aisiais metais. Vilniečius su šia švente pasveikino jau tradiciniu tapęs šofarų maršas ir prasidėjęs trečiasis tarptautinis žydiškos muzikos ir kultūros festivalis „Vilnius Shalom Festival“ – vienas reikšmingiausių žydiškos kultūros renginių Baltijos regione.

Jau trečius metus Tautinių bendrijų namai įsitraukia į Tautų mugės renginius. Šiemet tautinės bendrijos buvo įsikūrusios Lukiškių aikštėje. Dvi dienas ten skambėjo įvairių tautų muzika, dainos, kolektyvai į savo šokių sūkurį įtraukė ir žiūrovus. Per šią šventę buvo galima pasigrožėti bendruomenių narių kūriniais. Kas savo sukurtas lėles ir žaislus, nutapytus paveikslus, kas nupintus krepšius, siuvinėjimus demonstravo. Kiti kvietė į edukacijas ar savo tautos žaidimus. Tad ši šventė tapo ne tik skirtingų tautos kultūros pristatymu, bet ir galimybė bendruomenėms tarpusavyje pabendrauti.

Įvairių tautų kultūra tradiciškai pristatyta ir Kaune. Lietuvos Respublikos istorinės Prezidentūros kiemelyje Kauno įvairių tautų kultūrų centras tautinių mažumų meno kolektyvus, savi tautos meno puoselėtojus sutelkė į festivalį „Kultūrų sodas“.

Rugsėjo mėnesį Vilnių nuspalvino ir tarptautinis romų kultūros festivalis „Gypsy Fest“. Skambančios ir spalvingos eitynės Vilniaus gatvėmis, koncertas V. Kudirkos aikštėje viliojo ir pamatyti, ir paklausyti.

Į Tautų mugės renginius puikiai įsiliejo ir Romų visuomenės centro surengtas tarptautinis romų vaikų festivalis. Taigi rugsėjis buvo įvairių tautų bendrystės mėnuo, parodantis, kad Lietuvoje, nepaisant geopolitinių įvykių įsisukančių skersvėjų, gyva tolerancija ir pagarba visoms tautomis, visoms kalboms ir religijoms. Ši tolerancija – matuojama šimtmečių patirtimi. Jos išsaugojimas labai priklauso nuo kiekvieno mūsų.

Daugiau informacijos rasite:

www.tmde.lrv.lt
www.tbn.lt
www.klaipedatkc.lt
www.154kulturos.lt

📍 TautiniuBendrijuNamai
📍 154kulturos

Leidėjai

Leidžia VšĮ Tautinių bendrijų namai
Raugyklos g. 25, LT-01140 Vilnius
Tel.: 0 5 216 0408
El. p.: info@tbn.lt

Leidinį remia Tautinių mažumų departamentas
prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės

ISSN 2029-7394 | Tiražas: 600 vnt.
Elektroninė forma – ISSN 3120-9246

Leidinį spaudai parengė VšĮ „Bendrauk, ugdyk save, keiskis“

Redaktorė Genovaitė Paulikaite
Maketavo Karolina Drublionė
Spausdino UAB „Spaudos praktika“
Leidėjų nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone

Turiny

AKTUALIJOS

Daugiakultūriškumas – Lietuvos istorinė patirtis	2
Tautinių mažumų taryba susitiko su kultūros ministru	4
Departamente lankėsi JAV ambasados Politikos skyriaus patarėja	5
Reikalingos grėsmėms atsparios vietos bendruomenės ..	5
Armėnijos nepriklausomybės pripažinimo 35-metis	6
Paminėta Moldovos Respublikos nepriklausomybės diena	7
Festivalis „Rytų žvaigždė“ 2026 – Uzbekistano nepriklausomybei	7
Paminėta Ukrainos nepriklausomybės diena	8
Pirmininkavimo ES Tarybai renginių kalendoriuje – TMD konferencija	8

APDOVANOTI UŽ NUOPELNU

Tikrasis ugdymas prasideda vaikui patikėjęs, kad jis gali	9
---	---

JUOS PRISIMENAME

Nuo skausmingos istorijos – prie bendros atsakomybės	14
Šiaulių apskrities žydų bendruomenė	15
Genocido aukos pagerbtos Paneriuose	15

KULTŪRA

Lietuvos totorių kalbinis paveldas: vietovardžių etimologijos	16
Rumunų kalbos diena	17
Lietuvos totorių istoriją atskleidžia atkurti antspaudai ..	17
Simono Dacho namams – 30 metų!	18
Vasara Kaune – kultūrų, kalbų ir bendrystės laikas	19
Odesos vaikai atostogavo Klaipėdoje	19
Lietuvos bitininkų šventėje koncertavo ukrainiečiai	20
Pagerbė Aldonos Vasiliauskienės atminimą	21
Vilniaus ukrainiečių bendrijoje renginys veja renginį	22
Festivalis, suartinęs baltarusių ir lietuvių šeimas	23
Klaipėdos gūdai turi savo jūrą	23
Paminėtas „LS Logos“ steigėjo Jurijaus Ščuckij 80-metis	24
Lukiškių aikštėje – tautinių bendrijų kultūros susitikimas	26
Vakaras jaunatviškos energijos kūry	27
Spalvingas, melodingas ir ekspresyvus romų festivalis „Gypsy Fest“	28
Pažinti įvairių tautų kultūrą kvietė Kaunas	29
Renginiais turtinga TRPA vasara	31
Daugiakalbė Vilija – skirtingų kultūrų ir kalbų susitikimo erdvė	32

Daugiakultūriškumas – Lietuvos istorinė patirtis

Geopolitinė situacija kaitina ir vidinį šalies gyvenimą. Per pastaruosius kelerius metus į Lietuvą plūstelėję užsieniečiai artėjant rinkimams vis aktyviau tampa politinių žaidimų objektu. Kaip Lietuvai sekasi spręsti kitataučių integracijos klausimus, kalbamės su Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriumi Dainiumi Babilu.

Gerbiamas direktoriau, pradėkime pokalbį nuo gegužės 19–20 dienomis vykusio antrojo tarptautinio forumo, kuriame buvo aptariami labai aktualūs tautinių mažumų ir šalyje gyvenančių užsieniečių integracijos ir įtraukties klausimai. Kokią žinią šis renginys atnešė Lietuvos tautinių mažumų politikos formuotojams?

Man atrodo, svarbiausia forumo žinia yra paprasta: integracija ir įtrauktis nėra vienos institucijos ar vienos bendruomenės užduotis. Tai nuolatinis valstybės, savivaldos, tautinių bendrijų, nevyriausybinių organizacijų, akademinės bendruomenės ir pačios visuomenės dialogas.

Šiomet forumas subūrė apie 300 dalyvių – politikos formuotojų, akademikų, tautinių bendrijų ir nevyriausybinių organizacijų atstovų bei tarptautinių ekspertų. Svarbu ir tai, kad pirmą kartą Lietuvoje lankėsi ESBO vyriausiasis komisaras tautinių mažumų klausimais Christophe Kamp. Jo išreikšta mintis, kad socialinė sanglauda, pasitikėjimas ir įtrauktis yra ne tik žmogaus teisių, bet ir visuomenės atsparumo bei saugumo klausimas, labai tiksliai atspindi tai, kas šiandien yra ypač aktualu.

Dar vienas svarbus akcentas – mums reikia vis mažiau sprendimų, grindžiamų nuojauta, ir vis daugiau sprendimų, grindžiamų duomenimis. Todėl forume pristatyta nauja tautinių mažumų būklės stebėsenos metodika, kalbėta apie migraciją, švietimą, vietos bendruomenės, dezinformaciją, visuomenės nuostatas.

Manau, kad po dviejų forumų jau galime kalbėti ir apie tam tikros nuolatinės diskusijų platformos atsiradimą ir nuolatinį ekspertų įsitraukimą. Tai svarbu, nes tautinių mažumų politika negali būti prisimenuama tik tada, kai kyla problema. Ji turi būti nuosekli ir ilgalaikė.

Dainius Babilas

Diskusijose, atskiruose pasisakymuose, žiniasklaidoje pasitaiko atvejų, kai integracija tapatinama su asimiliacija. Tai ir priekaištai, kad Vilniuje labai daug rusų kalbos girdėti gatvėse, ir siūlymai dėl tautinių mažumų mokyklų reforma-

vimo. Tokios mintys lyg ir nesiderina su istorinėmis Lietuvos daugiakultūriškumo tradicijomis?

Pirmiausia labai svarbu atskirti integraciją nuo asimiliacijos. Tai nėra tas pats. Integracija reiškia, kad žmogus dalyvauja valstybės ir visuomenės gyvenime, moka valstybinę kalbą, supranta jos taisykles, prisiima atsakomybę už valstybę, kurioje gyvena, bet jis kartu neprivalo atsisakyti savo kalbos, kultūros ar tapatybės. O kalbant apie tautines bendrijas, siūlyčiau rinktis labiau tinkamą įtraukties terminą.

Skirtingos tapatybės nėra kažkas svetimo mūsų valstybei. Lietuvos lenkų, rusų, žydų, baltarusių, totorių, karaimų ir kitų tautinių bendrijų istorijos yra Lietuvos istorijos dalis. Todėl daugiakultūriškumas nėra XXI amžiuje iš užsienio atėjusi idėja – tai mūsų pačių istorinė patirtis.

Kita vertus, turime nebijoti kalbėti ir apie valstybinę kalbą. Lietuvių kalbos mokėjimas yra viena svarbiausių dalyvavimo Lietuvos gyvenime sąlygų. Tačiau čia nematau prieštaravimo: galima labai gerai mokėti lietuviškai ir kartu puoselėti savo gimtąją kalbą. Lietuvos švietimo sistema ir dabar numato tiek teisę mokytis valstybine kalba, tiek sąlygas tautinėms mažumoms puoselėti savo kalbinę ir kultūrinę tapatybę.

Todėl ir diskutuodami apie tautinių mažumų mokyklas turėtume pirmiausia klausti, kokių rezultatų norime pasiekti. Mano požiūriu, tikslas turi būti jaunas žmogus, puikiai mokantis lietuvių kalbą, galintis visavertiškai studijuoti, dirbti ir dalyvauti Lietuvos visuomenėje, tačiau kartu nepraradęs savo šeimos kalbos ir kultūrinės tapatybės. Būtent tokios tautinių mažumų įtraukties turėtume siekti.

Kalbant apie rusų kalbą Vilniaus gatvėse, taip pat reikia nepamiršti, kad ne kiekvienas rusiškai kalbantis žmogus yra Lietuvos rusas. Pastaraisiais metais į Lietuvą atvyko daug Ukrainos, Baltarusijos ir Vidurinės Azijos valstybių piliečių, daliai jų rusų kalba yra bendravimo kalba. Todėl iš gatvėje išgirstos kalbos daryti išvadą apie žmogaus tapatybę ar jo santykį su Lietuvos valstybe būtų pernelyg paprasta.

Pagal Sociologijos instituto parengtą tautinių mažumų būklės stebėsenos metodiką šiomet atliekamas tyrimas, ko tikėtės iš jo rezultatų?

Iš šio tyrimo pirmiausia tikiuosi realaus situacijos vaizdo. Ne to, ką mes manome apie tautinių mažumų padėtį, o to, ką galime pagrįsti duomenimis.

Iki šiol turėjome daug skirtingų tyrimų, tačiau stigo nuoseklaus instrumento, kuris leistų tuos pačius rodiklius matuoti periodiškai ir matyti pokytį. Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos instituto parengta metodika būtent tai ir leis padaryti. 2026 metais atliekamas pirmasis tyrimas, o vėliau jį numatyta kartoti 2028 ir 2030 metais, po to – kas dvejus metus.

Man ypač svarbu suprasti ne tik kultūrinę tautinių mažumų padėtį. Turime matyti, kaip žmonės jaučiasi Lietuvos visuomenėje, ar patiria diskriminaciją, kiek pasitiki valstybės institucijomis, kaip dalyvauja pilietiniame gyvenime, kokios jų galimybės švietimo, darbo ar kitose srityse.

Ir dar vienas dalykas – šis tyrimas svarbus ne vien Departamentui. Norėtusi, kad jo rezultatais naudotųsi ministerijos, savivaldybės, mokyklos, nevyriausybinės organizacijos. Tautinių mažumų politika yra horizontali – vienas Departamentas visų klausimų išspręsti negali.

Forume buvo kalbėta apie Lietuvoje gyvenančių užsieniečių integraciją. Jūsų manymu, kokius iššūkius kelia smarkiai padidėjęs užsieniečių skaičius ir kokių reikėtų sprendimų, nes viešojoje erdvėje pasigirsta raginimų apriboti imigrantų kūrimąsi šalyje?

Per labai trumpą laiką Lietuva iš esmės pasikeitė. 2021 metų pabaigoje šalyje gyveno apie 100 tūkstančių užsieniečių, o 2026 metų vasarą – apie 216 tūkstančių, arba 7,5 procento visų šalies gyventojų. Pastaruoju metu bendras skaičius stabilizavosi, tačiau labai pasikeitė atvykstančių žmonių geografija – daugėja žmonių iš įvairių Azijos valstybių ir kitų, anksčiau Lietuvoje mažiau atstovautų šalių.

Tokie pokyčiai savaime kelia naujų uždavinių. Valstybei reikia užtikrinti lietuvių kalbos mokymą, vaikų švietimą, informacijos prieinamumą, darbo teisių apsaugą, socialinių ir kitų paslaugų pasiekiamumą. Bet kartu reikia rūpintis ir tuo, kad nesiformuotų uždaros, nuo likusios visuomenės atskirtos bendruomenės.

Čia labai svarbios abipusės pastangos. Integracija negali reikšti vien valstybės teikiamų paslaugų. Žmogui, pasirinkusiam gyventi Lietuvoje, taip pat tenka atsakomybė – mokytis lietuvių kalbos, laikytis mūsų įstatymų, gerbti Lietuvos visuomenės normas ir dalyvauti jos gyvenime.

Migracijos masto reguliavimas yra platesnės valstybės migracijos politikos klausimas. Departamento kompetencija pirmiausia susijusi su tuo, kas vyksta tautinėms bendrijoms jau gyvenant Lietuvoje – kaip užtikrinti tapatybės išsaugojimą, socialinę sanglaudą, kaip mažinti atskirtį ir tarpusavio nepasitikėjimą.

Man atrodo, kad svarbiausia klaida būtų apie migraciją kalbėti tik dviem kraštutinumais – arba „visus priimame“, arba „nieko neįsileidžiame“. Valstybei reikia žinoti, kiek žmonių ji gali sėkmingai integruoti, kokių pajėgumų tam turi mokyklos ir savivaldybės, kiek turime galimybių mokytis lietuvių kalbos. Migracijos ir integracijos politika turi veikti kartu. Turime

surasti sinergiją ir tarp užsieniečių integracijos bei tautinių mažumų politikos.

Kiek prisideda ir kiek galėtų prie užsieniečių integracijos prisidėti savivaldybės?

Savivaldybių vaidmuo, mano nuomone, yra itin svarbus. Žmogus integruojasi ne ministerijoje ir ne Departamente. Jis integruojasi ten, kur gyvena: daugiabučio kieme, mokykloje, darbovietėje, bibliotekoje, kultūros centre, poliklinikoje.

Todėl savivaldybės geriausiai mato konkrečią situaciją – kiek ir kokių žmonių atvyko, kur jie gyvena, kokių paslaugų reikia, su kokiomis problemomis susiduria mokyklos ir vietos bendruomenės.

Tačiau šiandien savivaldybių pasirengimas labai nevienodas. Tai gerai parodė ir Valstybės kontrolės atliktas užsieniečių vaikų integracijos vertinimas: skirtingose savivaldybėse taikomos labai skirtingos praktikos, o nacionalinio vieningo modelio vis dar trūksta. Per kelerius pastaruosius metus Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose mokėsi apie 14,6 tūkst. užsieniečių vaikų, tačiau tik nedidelė dalis naujai atvykusių vaikų pirmaisiais metais intensyviai mokėsi lietuvių kalbos išlyginamosiose klasėse.

Norėtusi, kad užsieniečių integracijos politika ilgainiui taptų natūralia savivaldos veiklos dalimi visuose miestuose bei rajonuose. Nacionalinė valdžia turėtų suteikti bendrą modelį, duomenis, metodinę ir finansinę pagalbą, bet konkrečios priemonės turi atsirasti kuo arčiau žmogaus.

Išgyvename sudėtingą metą, kai žmonių emocijas kaitina geopolitinė situacija, dezinformacija ir kiti negeri dalykai, kaip tai atsiliepia tautinių mažumų politikai ir jos įgyvendinimui?

Atsiliepia labai tiesiogiai. Karas Ukrainoje, padidėjusi imigracija, įvairios informacinės atakos daro tautinių mažumų klausimus jautresnius nei buvo anksčiau.

Didžiausias pavojus atsiranda tada, kai geopolitinį konfliktą pradedame perkelti į santykį su konkrečiu žmogumi vien dėl jo tautybės ar kalbos.

Dainius Babilas

Departamento direktorius su Lietuvos totorių folkloro ansamblio „Efsane“ nariais

Lietuvos piliečio negalima tapatinti su kitos valstybės režimo politika. Lygiai taip pat negalime apsimesti, kad dezinformacijos ar priešiško valstybių bandymų išnaudoti tautinių mažumų temas nėra. Apie tai kalbėta ir šių metų Integracijos ir įtraukties forume.

Todėl mums reikia dviejų dalykų vienu metu: atsparumo ir pasitikėjimo. Stipri valstybė turi gebėti atpažinti priešišką informaciją, tačiau kartu ji turi pasitikėti savo piliečiais ir neleisti, kad tautinė tapatybė savaime taptų įtarumo pagrindu.

Man atrodo, kad šioje srityje ypač svarbus tiesioginis kontaktas su bendruomenėmis. Kai institucija su žmonėmis bendrauja tik tada, kai jau kilo problema, paprastai būna per vėlu. Todėl jau dabar stengiamės daugiau dėmesio skirti dialogui, susitikimams regionuose, jaunimui, tautinių bendrijų organizacijoms.

Kartais sakoma, kad tautinių mažumų politika daugiausia yra kultūros politika – festivaliai, koncertai, paveldas. Visa tai svarbu, tačiau šiandien ši politika yra ir visuomenės atsparumo, pilietiškumo bei nacionalinio saugumo dalis. Kuo žmogus labiau jaučiasi visaverčiu Lietuvos visuomenės nariu, tuo mažiau erdvės lieka tiems, kurie mėgina kurti susipriešinimą.

Vasaros viduryje pasibaigė antrieji Jūsų vadovavimo Tautinių mažumų departamentui metai, kaip apibūdintumėte šį laikotarpį?

Tai buvo labai intensyvūs dveji metai. Ir turbūt svarbiausias pokytis, kurį matau, – tautinių mažumų politika vis labiau išeina iš siauro kultūrinės veiklos lauko.

2025 metais įsigaliojo naujas Tautinių mažumų įstatymas, kurio Lietuva neturėjo nuo 2010 metų. Įgyvendinant jį buvo suformuota pirmoji įstatyme įtvirtinta Tautinių mažumų taryba – patariamoji institucija, suteikianti bendruomenių atstovams aiškesnį vaidmenį tautinių mažumų politikos procese.

Kitas labai svarbus darbas – tautinių mažumų būklės stebėsenos sistemos sukūrimas. Iki šiol dažnai diskutuodavome apie situaciją remdamiesi atskirais tyrimais ar bendruomenių patirtimis. Dabar turėsime periodinį instrumentą ir galėsime realiai matyti, kas keičiasi.

Labai džiaugiuosi ir tuo, kad Integracijos ir įtraukties forumas per dvejus metus tapo rimta tarptautine diskusijų platforma. 2027 m. šis forumas jau yra įtrauktas į prestižinį ir reikšmingą Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai renginių sąrašą.

2026-ieji yra ir Tautinių bendrijų metai, todėl tai gera proga dar kartą priminti, kad Lietuvos tautinės bendrijos nėra kažkas, kas egzistuoja kažkur nuošalėje. Jos yra Lietuvos visuomenės ir jos istorijos dalis.

Žinoma, problemų lieka. Viena jų – labai nevie-noda situacija regionuose. Kita – auganti migracija ir visiškai naujos bendruomenės, apie kurias vis dar trūksta žinojimo. Trečia – geopolitinė įtampa ir jos poveikis žmonių tarpusavio santykiams. Taip pat matome poreikį stiprinti lietuvių kalbos mokymą ir gerinti institucijų tarpusavio veiksmų koordinavimą.

Turbūt svarbiausia mano nuostata per šiuos dvejus metus buvo tokia: Departamentas neturėtų būti tik institucija, kuri administruoja projektų konkursus. Jis turi būti kompetencijų centras – vieta, kuri renka duomenis, inicijuoja diskusijas, suveda skirtingas institucijas, kalbasi su bendruomenėmis ir padeda valstybei priimti pagrįstus sprendimus.

Jeigu reiktų tuos dvejus metus apibendrinti vienu sakiniu, sakyčiau: stengėmės tautinių mažumų politiką padaryti labiau matomą, labiau pagrįstą duomenimis bei ekspertinėmis įžvalgomis ir labiau susietą su bendrais Lietuvos visuomenės procesais. Dar tikrai yra ką nuveikti, bet, manau, kryptis jau yra aiški.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Genovaitė Paulikaitė

Tautinių mažumų taryba susitiko su kultūros ministru

Liepos 28 d. Tautinių mažumų tarybos nariai ir Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorius Dainius Babilas susitiko su kultūros ministru Luku Alsium, kultūros viceministre Renata Kurmin, kitais Kultūros ministerijos darbuotojais.

Susitikime daug dėmesio skirta visuomenės sanglaudai, tolerancijai ir pagarbai kultūrų įvairovei. Tautinių mažumų tarybos nariai reiškė susirūpinimą dėl viešojoje erdvėje pasitaikančių tautinių mažumų tapatinimo su migrantais atvejų ir neapykantos kalbos apraiškų. Aptarti tautinių mažumų teisių reglamentavimo bei galimi Tautinių mažumų įstatymo keitimo aspektai.

Tautinių mažumų taryba atkreipė dėmesį į nepakankamą tautinių bendrijų kultūros projektų finansavimą, lėšų trūkumą istoriniam ir religiniam paveldui puoselėti, leidybos iniciatyvų finansavimo ir patalpų veiklai iššūkius. Taip pat akcentuota nepakankama tautinių mažumų veiklos sklaida per nacionalinius viešinimo kanalus, išreikštas poreikis stiprinti tautinių mažumų kultūros matomumą bei skatinti visuomenės

„Tautinių mažumų istorijos pažinimas padeda visuomenei geriau suprasti skirtingas patirtis, ugdyti pagarbą kultūrų įvairovei ir stiprinti bendrystę“, – kalbėjo Tarybos pirmininkas Vladislav Voinič.

Departamento direktorius Dainius Babilas pabrėžė, kad tautinių mažumų politika yra horizontali valstybės politikos sritis, reikalaujanti glaudaus skirtingų institucijų bendradarbiavimo ir aiškaus atsakomybės pasidalijimo. Pasak jo, svarbu užtikrinti ne tik nuoseklų Tautinių mažumų įstatymo įgyvendinimą, bet ir veiksmingą koordinavimą tarp institucijų, kad priimti sprendimai virstų realiomis priemonėmis bendruomenėms.

„Esame viena valstybė ir viena pilietinė bendruomenė, o mūsų kultūrų įvairovė yra Lietuvos stiprybė.

Skirtingų tautų, kalbų ir kultūrų tradicijos praturtina mūsų valstybės gyvenimą, o jų praeitis ir sukauptos patirtys yra neatsiejama bendros Lietuvos istorijos dalis. Daugelio Lietuvos miestų tapatybė neįsivaizduojama be tautinių mažumų paveldo ir jų indėlio į šalies kultūrinį gyvenimą. Todėl mūsų tikslas – kurti aplinką, kurioje nebūtų vietos neapykantai ar atskirčiai, o skirtingos bendruomenės jaustųsi girdimos ir vertinamos“, – kalbėjo kultūros ministras Lukas Alsys.

Ministras pabrėžė, kad Kultūros ministerija supranta kylančius iššūkius ir sieks stiprinti tautinių mažumų kultūrinės veiklos finansavimo galimybes, skatinti jų kultūros sklaidą bei visuomenės informavimą apie Lietuvoje gyvenančių tautinių bendrijų indėlį į šalies kultūrinį gyvenimą.

Parengta pagal Kultūros ministerijos inf.

Departamente lankėsi JAV ambasados Politikos skyriaus patarėja

Tautinių mažumų departamente prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės lankėsi ir su direktoriumi Dainiumi Babilu susitiko Jungtinių Amerikos Valstijų ambasados Politikos skyriaus patarėja žmogaus teisių klausimais Emma Locatelli.

Dainius Babilas ir Emma Locatelli

Nuotr. iš TMD arch.

Susitikimo metu kalbėta apie Tautinių mažumų departamento veiklą, įgyvendinamas programas ir pagrindines veiklos kryptis, bendradarbiavimą su tautinių mažumų nevyriausybėmis organizacijomis, projektų finansavimo galimybes ir Departamento turimus išteklius.

Daug dėmesio skirta žmogaus teisių apsaugos, lygių galimybių ir nediskriminavimo, kovos su ksenofobija bei tautinės neapykantos apraiškomis temoms.

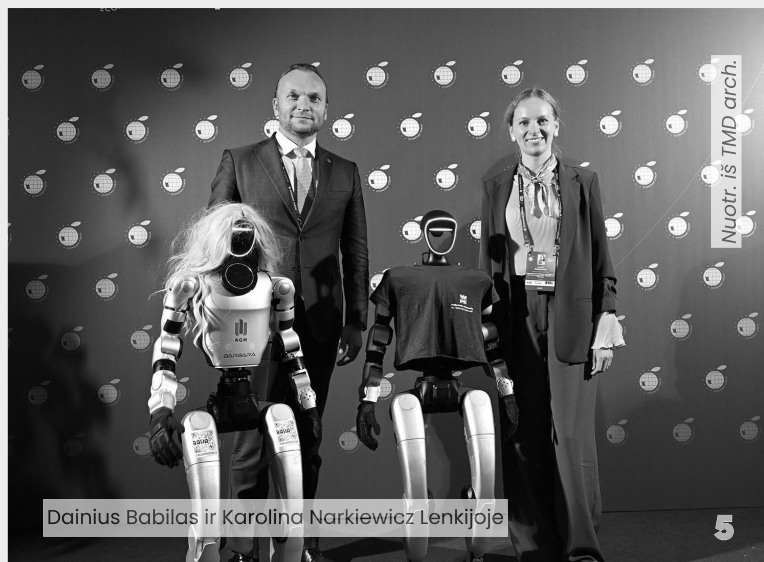
Susitikime taip pat aptartos galimybės dalytis gerąja patirtimi ir stiprinti Lietuvos bei JAV bendradarbiavimą žmogaus teisių, nediskriminavimo ir tautinių mažumų įtraukties srityse.

Parengta pagal TMD inf.

Reikalingos grėsmėms atsparios vietos bendruomenės

Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorius Dainius Babilas ir patarėja strateginei plėtrai Karolina Narkiewicz rugsėjo 8–10 d. dalyvavo Karpache (Lenkija) vykusiame 35-ajame ekonomikos forume.

Šis forumas – viena svarbiausių ir didžiausių politinio, ekonominio ir visuomeninio dialogo platformų Vidurio ir Rytų Europoje, į kuri kasmet susirenka apie 6000 politikos formuotojų ir įvairių sričių profesionalų.

Dainius Babilas ir Karolina Narkiewicz Lenkijoje

Nuotr. iš TMD arch.

Departamento direktorius Dainius Babilas buvo pakviestas dalyvauti forumo diskusijoje „Europos Sąjungos rytinė siena – nauji iššūkiai, nauji prioritetai. Pasienio regionams skirtos paramos politikos ateitis“. Joje aptarta Europos Sąjungos rytinės sienos regionų strateginė reikšmė, Rytų sienos paktas ir šiems regionams kylantys iššūkiai. Karo Ukrainoje, didėjančių hibridinių grėsmių ir geopolitinės įtampos sąlygomis rytinės ES sienos regionams tenka didesnė našta saugumo, infrastruktūros ir atsparumo srityse.

„Europos Sąjungos rytinės sienos stiprinimas turi būti suprantamas ne tik kaip infrastruktūros klausimas. Ne mažiau reikšmingas yra vietos žmonių atsparumas, socialinė sanglauda ir visų visuomenės grupių įtrauktis. Todėl svarbu, kad po 2027 metų Europos Sąjungos politika ir finansinės priemonės užtikrintų ilgalaikį ir pakankamą dėmesį pasienio regionų bendruomenėms, kurias Lietuvoje sudaro įvairių tauty-

bių žmonės. Pasienio apsaugai reikia technologijų, o pasienio regionų apsaugai – grėsmėms atsparių žmonių ir įtraukusių bendruomenių“, – kalbėjo Dainius Babilas.

Tautinių mažumų departamento direktoriaus dalyvavimas diskusijoje sudarė galimybę tautinių mažumų politikos aspektus aptarti platesniame Europos Sąjungos rytinės sienos regionų atsparumo ir socialinės sanglaudos kontekste.

„Turime investuoti į tarpusavio pasitikėjimą, lyderystės stiprinimą, švietimą ir pilietiškumą. Ir tuo pačiu būti jautrūs nesupriešindami tautinių mažumų tapatybės su pilietiniu lojalumu. Jau ne kartą įsitikinome, kad kurti pasitikėjimą prasidėjus krizei yra per vėlu. Abipusis dialogas turi būti sukurtas gerokai anksčiau“, – pažymėjo Dainius Babilas.

Parengta pagal TMD inf.

Armėnijos nepriklausomybės pripažinimo 35-metis

Rugpjūčio 15 d. Vilniuje, Bernardinų sode, surengtas „Armėnijos festivalis ir mugė“, skirtas Lietuvos sprendimo pripažinti Armėnijos nepriklausomybę 35-mečiui.

Renginį organizavo Armėnijos Respublikos ambasada Lietuvoje, bendradarbiaudama su Armėnijos Respublikos garbės konsulo Lietuvoje biuru ir Lietuvos armėnų sąjunga.

Šventės dalyvius pasveikino Armėnijos ambasadorius Lietuvoje J. E. Ara Margarian, Lietuvos respublikos ambasadorius Armėnijoje Andrius Pulokas ir Lietuvos Respublikos Seimo Tarpparlamentinių ryšių su Armėnija grupės pirmininkė Ingrida Braziulienė.

Armėnų apaštališkosios bažnyčios Baltijos šalių vyskupijos primatas, Jo Eminencija arkivyskupas Vazgen Mirzakhanyan atliko Vynuogių palaiminimo ceremoniją, pristatė šios tradicijos prasmę ir reikšmę Armėnų bažnyčioje.

Pasimėgauti įvairiais maisto produktais ir gėrimais kvietė armėnų verslininkai ir gamintojai iš Lietuvos ir Estijos. Šventės dalyviai buvo supažindinami su Armėnijos kulinarijos tradicijomis.

Per šventę buvo eksponuojami tradiciais armėniškais ornamentais puošti įvairūs kūriniai, rankų darbo keramika, suvenyrai, kuriuos atvežė į šventę iš Jerevano atvykęs Teryano kultūros centras.

Kultūrinėje programoje skambėjo armėniška muzika, buvo šokami armėnų liaudies šokiai, surengtos sporto demonstracijos, šachmatų ir nardų turnyrai bei meistrų pamokos.

Parengta pagal Armėnijos Respublikos ambasados Lietuvoje inf.

Šventės dalyvius sveikina Armėnijos Respublikos ambasadorius Lietuvoje J. E. Ara Margarian

Nuotr. iš Ambasados arch.

Apdovanojimų akimirka

Nuotr. iš Ambasados arch.

Iš kairės: Armėnijos garbės konsulas Karapet Babayan, Vazgen Mirzakhanyan, Armėnijos Respublikos Ambasadorius Lietuvoje Ara Margarian

Nuotr. iš Ambasados arch.

Paminėta Moldovos Respublikos nepriklausomybės diena

Rugpjūčio 27 d. Lietuvos rumunų kultūros bendrija „Dačija“ Moldovos Respublikos ambasadoje Vilniuje paminėjo savo šalies nepriklausomybės 35-metį.

„Mūsų Moldovai šiandien 35 metai. Ji – jauna šalis, bet pakankamai laisva ir brandi, kad galėtų kurti savo ateitį europietiškomis raidėmis ir lotyniškais rašmenimis“, – teigė bendrijos „Dačija“ pirmininkė Lucija Bartkienė.

Su Nepriklausomybės diena Moldovos Respubliką pasveikino Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda.

TBN inf.

Festivalis „Rytų žvaigždė“ 2026 – Uzbekistano nepriklausomybei

Rugsėjo 9 d. Tautinių bendrijų namuose prasidėjęs Lietuvos uzbekų kultūros centro tradicinis festivalis „Rytų žvaigždė“ šiemet ypatingas. Jis skirtas Uzbekistano nepriklausomybės 35-mečiui ir centro veiklos Lietuvoje 25-mečiui.

Su Uzbekistano nepriklausomybės 35-mečiu ir centro sukaktimi susirinkusiuosius pasveikino Uzbekistano Respublikos ambasados Latvijoje konsulas Jaloldin Kuziboev.

Lietuvos uzbekų kultūros centro vadovė Leila Urmanova-Vnukova pristatė centro veiklą. Apie vykusias šventes, susitikimus, kitus renginius priminė demonstruojami filmai.

Vakaro dovana – iš Uzbekistano atvykusio kolektyvo „Tautų draugystė“ koncertas. „Mūsų kolektyvas susikūrė 2023 metais. Per tą laiką mes aplankėme 23 šalis, surengėme 103 koncertus. Lietuvoje koncertuojame pirmą kartą. Atvyko tik labai maža kolektyvo dalis. Mūsų kolektyve dalyvauja per 30 žmonių, o šiame koncerte pasirodė tik keturi atlikėjai, – kolektyvą pristatė jo vadovas Israil Gulamov ir pridūrė, kad kolektyvo tikslas – populiarinti uzbekų kultūrą

pasaulyje, palaikyti ryšius su kitose šalyse gyvenančiais tautiečiais“.

Vilniuje koncertavo akademinio dainavimo solistas Arslan Gulamov, estradinių dainų atlikėjas Mustaffo – Zohit Jusupov, doira grojo Dilšod Juldašev, pajusti nacionalinio instrumento kanuno skambesį padėjo virtuozas Šochiro Mamatkulov. Skambant jų atliekamai muzikai šokių ritmui pasidavė ne tik uzbekų bendruomenės nariai, bet ir svečiai.

Barbora Gaudutė

Paminėta Ukrainos nepriklausomybės diena

Rugpjūčio 23 d. Vilniaus ukrainiečių bendrija Tautinių bendrijų namuose surengė šventę 35-ajai Ukrainos Nepriklausomybės dienai.

Su švente sveikina Natalija Šertvytienė

Susirinkusiuosius pasveikino Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė, Ukrainos ambasados patarėjas Andrij Buriak, Graikų katalikų bažnyčios ir Konstantinopolio patriarchato kunigai.

Šventiniame koncerte skambėjo ukrainiečių dainos, atliekamos Vilniaus ukrainiečių ansamblio „Svitanok“, Kauno ukrainiečių ansamblio „Stožary“, ukrainiečių mokyklos „Gravitacija“ mokiniai. Koncerte smuiku griežė smuikininkė Mirosłava Kotorovič.

Renginį iš dalies finansavo Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

TBN inf.

Šventės dalyviai

Pirmininkavimo ES Tarybai renginių kalendoriuje – TMD konferencija

Nuo sausio 1 d. Lietuva pirmininkaus Europos Tarybai. Tą įvykį Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (TMD) pasitinka svarbia žinia – jo organizuojama konferencija „iN’27: Integracijos ir įtraukties forumas“ įtraukta į oficialų Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai renginių kalendorių kaip B lygio renginys. Tarptautinė konferencija vyks 2027 m. gegužės 19–20 dienomis Vilniuje.

Į oficialų Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai renginių kalendorių įtraukiami renginiai, prisidedantys prie pirmininkavimo prioritetų įgyvendinimo ir europinių vertybių sklaidos. B lygio renginiams priskiriami ekspertinio lygmens susitikimai, konferencijos ir kiti renginiai, kuriuose aptariami su pirmininkavimo darbotvarke susiję klausimai, vyksta ekspertinės diskusijos ir keičiamasi patirtimi. Į kalendorių įtrauktiems renginiams suteikiamas oficialus pirmininkavimo renginio statusas, jų komunikacijoje gali būti naudojamas Lietuvos pirmininkavimo vizualinis identitetas, o informacija apie renginius skelbiama pirmininkavimo informaciniuose kanaluose.

Kasmetinė Tautinių mažumų departamento organizuojama tarptautinės konferencijos „iN’27: Integracijos ir įtraukties forumas“ programa siejama su Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai prioritetinėmis kryptimis ir aktualiais Europos visuomenėms kylančiais iššūkiais. Forume numatoma diskutuoti apie visuomenių atsparumą ir sanglaudą, pilietinį dalyvavimą, žmogaus teisių apsaugą bei sąlygas skirtingoms visuomenės grupėms visapusiškai dalyvauti viešajame gyvenime. Ypatingas dėmesys bus skiriamas kultūrinei įvairovei, tautinių mažumų dalyvavimui ir tarpkultūriniam dialogui.

Lietuva ES Tarybai pirmininkaus 2027 m. pirmąjį pusmetį – nuo sausio 1 d. iki birželio 30 d. Tai bus antrasis Lietuvos pirmininkavimas ES Tarybai – pirmą kartą šias pareigas Lietuva ėjo 2013 metais.

Kviečiame aktyviai prisidėti prie „iN’27“ forumo turinio kūrimo – siūlyti temas, pranešėjus ir diskusijų dalyvius, užpildant formą: **iN’27 – prisidėkite prie forumo turinio kūrimo.**

Parengta pagal TMD inf.

Tikrasis ugdymas prasideda vaikui patikejus, kad jis gali

„Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazija yra daugiau nei tautinės mažumos mokykla. Tai vieta, ku-

riuje ugdymas grindžiamas ne tik akademiniais pasiekimais, bet ir aiškia vertybine kryptimi. Mūsų tikslas – ugdyti žmogų, kuris gebėtų mąstyti, priimti atsakomybę, gerbtų savo ir kitų tapatybę bei jautų ryšį su bendruomene“, – teigia šios mokyklos direktorė Ruth Reches.

Gerbiamą Ruth, nuo 2020-ųjų vadovaujate Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijai, kuo ši mokykla išsiskiria iš kitų Lietuvoje veikiančių tautinių mokyklų?

Esame vienintelė žydų gimnazija Lietuvoje, tačiau nuo pat savo įkūrimo buvome atviri visiems vaikams, nepriklausomai nuo jų tautybės ar religijos. Tai nėra formalus daugiakultūriškumas – jis tampa kasdienio gyvenimo dalimi. Įvairių tautų vaikai mokosi vieni iš kitų, pažįsta skirtingas tradicijas, kartu švenčia, diskutuoja, ieško bendrų sprendimų. Pavyzdžiui, kasmet kartu švenčiame ne tik Lietuvos valstybines šventes, bet ir Purimą, Chanuką, Šavuot, organizuojame bendras kūrybines veiklas, į kurias įsitraukia ir mokiniai, ir jų šeimos. Tokiose šventėse vaikai natūraliai pažįsta vieni kitų kultūrą, o skirtumai tampa ne kliūtimi, bet smalsumo ir draugystės šaltiniu.

Mokykla priklauso tarptautiniam ORT tinklui, todėl mūsų mokiniai turi galimybę dalyvauti tarptautiniuose projektuose, technologijų, inžinerijos, verslumo ir lyderystės programose. Pastaraisiais metais mūsų mokiniai dalyvavo „Erasmus+“ mainuose, bendruose projektuose su Izraelio mokyklomis, tarptautinėse lyderystės programose bei tyrimų projektuose, kuriuose dirbo kartu su bendraamžiais iš kitų šalių. Tokia patirtis padeda suprasti, kad pasaulis yra daug platesnis nei klasės sienos.

Šiuolaikinės technologijos mums nėra tikslas savaime – jos yra priemonė ugdyti kūrybišką, kritiškai mąstantį ir atsakingą žmogų.

– Ruth Reches.

Kartu labai svarbi ir žydiškoji ugdymo tradicija. Ji remiasi nuolatinio klausimų kėlimu, diskusija, gebėjimu ieškoti skirtingų požiūrių. Žydų kultūroje mokymasis niekada nesibaigia gavus atsakymą – jis prasideda nuo gero klausimo. Ši nuostata atsispindi ne tik pamokose. Mūsų gimnazijoje vyksta tarptautiniai jidiš kalbos ir kultūros kursai, į kuriuos atvyksta dalyviai bei dėstytojai iš įvairių pasaulio šalių. Mokiniai

mato, kad mokykla yra vieta, kurioje susitinka skirtingos kartos, kalbos ir kultūros, o mokymasis tęsiasi visą gyvenimą. Šią nuostatą stengiamės perduoti ir savo mokiniams.

Didžiuojusi tu, kad mūsų gimnazijoje akademiniai rezultatai dera su bendruomeniškumu. Vaikas čia nėra tik pažymių vidurkis. Jis yra asmenybė, kurios stiprybes siekiame pastebėti ir padėti joms atsiskleisti. Todėl džiaugiamės ne tik olimpiadų laimėjimais ar aukštais egzaminų rezultatais, bet ir tuo, kai mokinys atranda savo talentą scenoje, savanorystėje ar tarptautiniame projekte. Būtent tokios patirtys dažnai tampa svarbiausiomis gyvenimo pamokomis.

Kiek palanki Jūsų vadovaujamai gimnazijai Lietuvoje esanti tautinių mažumų švietimo politika?

Esu įsitikinusi, kad švietimas neturi priklausyti nuo politinių ciklų ar besikeičiančių politinių nuostatų. Vaikai negali tapti politinių diskusijų objektu. Ugdymo sistema turi būti kuriama ilgam laikui – remiantis pedagogika, mokslu ir tuo, kas geriausia vaikui.

Lietuvos tautinių mažumų mokyklos yra neatšiejama Lietuvos švietimo sistemos dalis. Mūsų mokiniai mokosi pagal tas pačias bendrąsias programas kaip ir visų kitų mokyklų vaikai, pažįsta Lietuvos istoriją, kultūrą, pilietiškumo vertybes. Kartu jie turi galimybę išsaugoti savo gimtąją kalbą, pažinti savo tautos istoriją, tradicijas ir kultūrinį paveldą. Manau, kad būtent toks modelis stiprina valstybę – žmogus neturi rinktis tarp savo tautinės tapatybės ir lojalumo Lietuvai. Galima didžiuotis savo šaknimis ir kartu būti aktyviu, atsakingu Lietuvos piliečiu. Pavyzdžiui, mūsų gimnazijos mokiniai kasmet dalyvauja nacionaliniuose pilietiškumo projektuose, valstybinių švenčių minėjimuose, susitinka su Lietuvos valstybės vadovais, diplomatais, mokslininkais. Tokia patirtis leidžia jiems natūraliai suvokti save kaip Lietuvos visuomenės dalį, kartu neprarandant savo kultūrinės tapatybės.

Todėl labai svarbu, kad tautinių mažumų mokyklos nebūtų paliekamos švietimo sistemos užribyje. Jos turi būti vertinamos kaip lygiavertės partnerės, kurių sukaupta patirtis gali praturtinti visą Lietuvos švietimą. Įvairovė nėra silpnybė – tai mūsų visuomenės stiprybė. Per pastaruosius metus mūsų gimnazija ne kartą tapo vieta, kur vyksta tarptautinės konferencijos, mokytojų kvalifikacijos renginiai, edukaciniai projektai, kuriuose dalyvauja pedagogai ir mokiniai iš įvairių Lietuvos bei užsienio mokyklų. Tai rodo, kad tautinių mažumų mokyklos gali būti ne tik švietimo politikos dalyvės, bet ir aktyvios jos kūrėjos.

Labai teigiamai vertinu sprendimą didinti lietuvių kalbos pamokų skaičių tautinių mažumų mokyklose. Geras valstybinės kalbos mokėjimas atveria daugiau galimybių studijuoti, dirbti ir visapusiškai dalyvauti

visuomenės gyvenime. Svarbiausia, kad kiekvienas vaikas, nepriklausomai nuo to, kokia kalba kalbama jo namuose, turėtų vienodas galimybes siekti aukštojo mokslo Lietuvoje. Tai yra ne tik švietimo, bet ir socialinio teisingumo klausimas. Mūsų gimnazijos absolventai kasmet sėkmingai stoja į Lietuvos universitetus, renka mediciną, teisę, informatiką, inžineriją ir kitas studijų kryptis. Tai geriausiai parodo, kad stiprus lietuvių kalbos mokėjimas ir tautinės tapatybės puoselėjimas vienas kitam neprieštarauja – priešingai, jie papildo vienas kitą.

Apie šiuos klausimus kalbu ne tik kaip Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijos direktorė, bet ir kaip Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Bendrojo ugdymo tarybos bei Lietuvos tautinių mažumų tarybos narė. Šios pareigos suteikia galimybę tautinių mažumų mokyklų patirtį ir poreikius pristatyti nacionaliniu lygmeniu, ieškoti sprendimų kartu su kitais švietimo bendruomenės nariais ir prisidėti prie tokios švietimo sistemos, kurioje kiekvienas vaikas jaustųsi svarbus, kūrimo. Esu įsitikinusi, kad svarbiausi sprendimai gimsta ne tada, kai kalbama apie tautines mažumas, bet tada, kai jos pačios dalyvauja priimančios sprendimus ir gali pasidalyti savo sukauptą patirtimi.

Stipri valstybė kuriama ne tada, kai visi tampa vienodi, o tada, kai kiekvienas turi galimybę išsaugoti savo tapatybę, gerbti kitų kultūrą ir kartu kurti bendrą Lietuvos ateitį.

Minėjote, kad gimnazija atvira įvairių tautų vaikams, kaip sekasi suderinti vaikų atsineštas tradicijas, tikėjimą su gimnazijoje puoselėjamomis vertybėmis?

Šiandien mūsų gimnazijoje mokosi lietuvių, ukrainiečių, lenkų, rusų ir kitų tautybių vaikai. Man atrodo, kad tai yra didžiulė mūsų stiprybė. Vaikai kasdien mokosi būti kartu, pažinti vieni kitus ir suprasti, kad žmonių skirtumai nėra kliūtis draugystei ar bendram darbui.

Dažnai tėvai manęs klausia, ar jų vaikui nebus sunku mokytis žydų mokykloje, jei jis nėra žydas. Visada atsakau, kad mūsų mokykloje svarbiausia yra ne tautybė, o vertybės. Mes ugdome pagarbą žmogui, atsakomybę, smalsumą, kritinį mąstymą, bendruomeniškumą ir norą mokytis visą gyvenimą. Šios vertybės neturi tautybės – jos yra universalios.

Per daugelį metų pastebėjau vieną labai gražų dalyką. Vaikai, kurie nuo pirmos klasės auga tokioje daugiakultūroje aplinkoje, labai greitai nustoja skirti žmones pagal tautybę. Jiems visiškai natūralu, kad klasėje mokosi skirtingų kultūrų ir tikėjimų vaikai. Jie nebevertina žmogaus pagal pavardę, kalbą ar kilmę – jie mato draugą, klasės draugą, komandos narį. Todėl mūsų mokykloje praktiškai neišgirsite tautinių pravardžių ar kito žmogaus menkinimo dėl jo kilmės. Vaikai labai anksti supranta, kad pagarbą kitam žmogui yra savaime suprantamas dalykas.

Man atrodo, kad šiandien, kai pasaulyje tiek daug susipriešinimo, tai yra nepaprastai svarbi gyvenimo pamoka.

O kokia situacija su pedagogais? Nemanau, kad būtų įmanoma suburti pedagogų kolektyvą iš asmenų, turinčių žydiškų šaknų?

Mūsų pedagogų kolektyvas, kaip ir mokinių bendruomenė, yra labai įvairus. Pas mus dirba įvairių tautybių mokytojai – tarp jų yra ir žydų, ir lietuvių, ir kitų tautybių atstovų. Natūralu, kad Lietuvoje būtų neįmanoma suburti viso kolektyvo vien iš pedagogų, turinčių žydiškų šaknų. Ir mes niekada tokio tikslo neturėjome.

Svarbiausia ne tautybė, o žmogaus požiūris. Kiekvienas mokytojas, ateinantis dirbti į mūsų gimnaziją, puikiai žino, kokia tai mokykla ir kokias vertybes ji puoselėja. Tai žmonės, kuriems įdomi žydų kultūra, istorija ir tradicijos, kurie yra atviri mokytis, pažinti ir augti kartu su mokiniais.

Mūsų mokytojai nuolat gilina žinias – dalyvauja seminaruose, kvalifikacijos tobulinimo programose Lietuvoje ir užsienyje, bendradarbiauja su Izraelio bei Europos žydų mokyklomis. Todėl žydiškąjį ugdymą kuria ne vien kilmė, o žinios, pagarba ir nuoširdus įsitraukimas.

Esu įsitikinusi, kad vaikai labai greitai pajunta, ar mokytojas nuoširdžiai tiki tuo, ką daro. Mūsų gimnazijoje dirba žmonės, kurie gerbia žydų kultūrą ir kartu geba ugdyti pagarbą kiekvienam žmogui. Man atrodo, būtent tai ir yra svarbiausia.

Gimnazija palaiko bendrystę su kitomis Europos žydų mokyklomis, kokia šio bendradarbiavimo svarba?

Švietimas labai greitai keičiasi, todėl nė viena mokykla neturėtų užsidaryti savo sienose. Bendradarbiavimas su kitomis Europos žydų mokyklomis leidžia mums nuolat mokytis vieniems iš kitų. Kiekviena mokykla turi savo stiprybių – vieni daugiau dėmesio skiria technologijoms, kiti kalbų mokymui, tretį neformaliajam ugdymui ar emocinei vaikų gerovei. Dalydamiesi patirtimi visi tampame stipresni.

Man, kaip direktorei, labai svarbu matyti, kokiomis kryptimis juda žydų švietimas Europoje ir Izraelyje. Tai padeda ne tik perimti gerąją praktiką, bet ir įvertinti, ką patys darome gerai, o ką galėtume tobulinti.

– Ruth Reches.

Džiaugiuosi, kad mūsų gimnazija nėra tik besimokanti – dažnai ir mes patys dalijamės savo patirtimi. Sulaukiame kolegų iš kitų šalių, kurie domisi mūsų ugdymo modeliu, pilietiškumo ugdymu, akademinių pasiekimais ir tuo, kaip nedidelėje šalyje pavyko sukurti stiprią ir modernią žydų mokyklą. Manau, toks profesinis dialogas yra naudingas visiems.

Kokie svarbiausi žydų vaikų auklėjimo ir ugdymo ypatumai?

Dažnai manęs klausia, ar egzistuoja vienas žydiško auklėjimo receptas. Manau, kad tokio recepto nėra. Kaip ir visose šeimose, taip ir žydų šeimose vaikai auga skirtingai. Tačiau yra tam tikri principai, kurie per šimtmečius tapo žydiškos ugdymo tradicijos pamatu.

Pirmiausia – pagarba mokymuisi. Hebrajų kalboje yra žodis *limud* – mokymasis. Tai nėra tik žinių kaupimas. Tai nuolatinis noras augti, suprasti pasaulį, užduoti klausimus ir ieškoti atsakymų. Žydų tradicijoje vaikas nėra skatinamas akiai paklusti autoritetui. Priešingai – jis mokomas klausyti, diskutuoti, argumentuoti. Talmudo tekstai yra puikus to pavyzdys – juose daug svarbiau pats mąstymo procesas nei vienas „teisingas“ atsakymas. Tą stengiamės puoselėti ir mokykloje. Džiaugiuosi matydama pamokas, kuriose mokiniai nebijo ginčytis su mokytoju, ieškoti skirtingų sprendimų ar užduoti netikėtų klausimų. Kartais būtent toks klausimas tampa įdomiausios pamokos pradžia.

Antras labai svarbus principas – atsakomybė. Žydiškoje tradicijoje auklėjimas nėra orientuotas vien į vaiko sėkmę ar pasiekimus. Vaikas mokomas suprasti, kad jis yra bendruomenės dalis ir kad jo veiksmai turi įtakos kitiems. Todėl nuo mažens ugdomas rūpestis silpnesniu, pagarba vyresniam, gebėjimas priimti atsakomybę už savo žodžius ir poelgius. Mūsų gimnazijoje tai atsiskleidžia ne per teorines pamokas, o per kasdienius darbus – vyresni mokiniai padeda jaunesniems, savanoriauja bendruomenės renginiuose, prisideda prie labdaros iniciatyvų, lanko Holokaustą išgyvenusius bendruomenės narius. Taip vaikai supranta, kad atsakomybė prasideda nuo mažų kasdienių darbų.

Dar vienas svarbus bruožas – šeimos vaidmuo. Mokykla yra labai svarbi, tačiau ji niekada nepakeis namų. Didžioji dalis vertybių perduodama ne per pamokas, o per kasdienį gyvenimą – bendras vakarienės, šabato stalų, šventės, pokalbių tarp kelių kartų. Vaikai mokosi stebėdami suaugusiuosius. Todėl žydų tradicijoje dažnai sakoma, kad auklėjimas prasideda ne tada, kai gimsta vaikas, o gerokai anksčiau – nuo pačių tėvų. Neatsitiktinai ir mūsų mokykloje tėvai yra aktyvūs bendruomenės nariai. Jie dalyvauja edukacijose, šventėse, savanorystės veiklose, dalijasi savo profesine patirtimi su mokiniais. Vaikas mato, kad mokykla ir šeima nėra du atskiri pasauliai – jie augina kartu.

Man artima ir dar viena žydiško auklėjimo mintis – vaiko nereikia lyginti su kitais. Kiekvienas žmogus ateina į pasaulį su savo talentais ir savo misija.

– Ruth Reches.

Tėvų ir mokytojų užduotis – padėti jam atrasti savo stiprybes, o ne paversti jį kieno nors kopija. Todėl mūsų gimnazijoje vienodai džiaugiamės ir mokiniu, laimėjusiu tarptautinę olimpiadą, ir tuo, kuris pirmą kartą išdrįso pasirodyti scenoje, atrado save muziko-

je, dailėje ar robotikoje. Tikrasis ugdymas prasideda tada, kai vaikas pats patiki, kad gali.

Ir, žinoma, humoras. Man atrodo, kad apie tai kalbama per mažai. Žydų istorijoje netrūko sunkių laikotarpių, tačiau humoras padėjo išsaugoti orumą, neprarasti vilties ir gebėjimo matyti gyvenimo šviesiąją pusę. Šeimoje humoras moko vaiką priimti savo netobulumą, nebijoti suklysti ir išmokti atsitiesti po nesėkmių. Net ir mokykloje dažnai sakome, kad klasėje, kurioje galima nuoširdžiai nusijuokti, lengviau mokytis, lengviau kalbėtis apie klaidas ir lengviau jų nebijoti. Geranoriškas humoras kuria pasitikėjimą, o be jo nėra ir tikro ugdymo.

Jeigu reikėtų visą žydiško auklėjimo tradiciją apibendrinti vienu sakiniu, sakyčiau taip: svarbiausia užauginti ne patį sėkmingiausią vaiką, o žmogų, kuris gebėtų mąstyti, jaustų atsakomybę už kitą ir visą gyvenimą neprastų noro mokytis.

Gimnazijoje Jūs este ir hebrajų kalbos mokytoja. Ši kalba Jūsų gyvenime nuo vaikystės ar vėliau išmokta?

Tai labai dažnas klausimas, nes hebrajų ir jidiš kalbos dažnai painiojamos. Iš tiesų jos abi yra svarbios žydų tautos istorijai, tačiau jų paskirtis skirtinga.

Jidiš buvo Lietuvos ir Rytų Europos žydų – litvakų – kasdienio bendravimo kalba. Būtent ją girdėjau nuo vaikystės. Mano seneliai tarpusavyje visada kalbėdavosi jidiš kalba. Tuomet man tai atrodė visiškai natūralu, tačiau tik vėliau supratau, kad girdėjau kalbą, kuria šimtmečius kalbėjo Lietuvos litvakai. Mama šią kalbą moka puikiai, o aš ją suprantu, tačiau laisvai nekalbu. Man jidiš visada buvo ne tik kalba – tai vaikystės prisiminimai, senelių balsai, namų atmosfera ir ryšys su Lietuvos žydų, litvakų, pasauliu.

Hebrajų kalba į mano gyvenimą atėjo gerokai vėliau. Sovietmečiu dauguma Lietuvos žydų neturėjo galimybės mokytis nei hebrajų kalbos, nei pažinti žydų tradicijų. Su hebrajų kalba susipažinau tik išvykusi studijuoti į Izraelį. Į universitetą įstojau beveik nemokėdama kalbos, todėl pirmieji metai buvo didelis iššūkis – reikėjo ne tik prisitaikyti prie naujos šalies ir kultūros, bet ir mokytis studijuoti hebrajiškai. Pirmosios paskaitose kartais suprasdavau tik dalį to, ką kalbėjo dėstytojai, todėl vakarus praleisdavau su žodynu ir konspektais. Tačiau būtent tie pirmieji sunkumai padėjo tvirtus pagrindus tam, ką moku šiandien.

Grįžusi į Lietuvą pradėjau dirbti Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijoje. Būtent čia mano ryšys su hebrajų kalba dar labiau sustiprėjo. Kasdien ją vartodama, mokydama vaikus, nuolat gilindamasi į žydų istoriją, tradicijas ir religinius tekstus, iš tikrųjų išmokau hebrajų kalbą. Šis darbas man tapo ne tik profesija, bet ir galimybe iš naujo atrasti savo tautinį tapatumą. Labai džiaugiuosi matydama, kaip mokiniai, kurie pirmoje klasėje vos pažįsta hebrajų raides, po kelerių metų jau gali laisvai skaityti, dainuoti hebrajiškas dainas. Tokios akimirkos primena, kokia prasminga yra mokytojo profesija.

Tarp Europos žydų mokyklų direktorių gebėjimas laisvai kalbėti hebrajiškai nėra dažnas. Man ne kartą teko išgirsti kolegų nuostabą ir pagarbą, kad

gimnazijai vadovaujanti direktorė ne tik administruoja mokyklą, bet ir pati dėsto hebrajų kalbą. Tai labai palengvina bendradarbiavimą su Izraelio partneriais, leidžia tiesiogiai bendrauti su kolegomis, mokytojais ir mokiniais bei dar geriau suprasti šiuolaikinę Izraelio kultūrą. Pavyzdžiui, tarptautinių susitikimų ar mokinių mainų metu galiu bendrauti tiesiogiai, be vertėjo, todėl pokalbiai tampa daug natūralesni ir artimesni. Man tai nėra prestižo klausimas – tai galimybė būti tikra savo bendruomenės dalimi ir perduoti šias žinias vaikams.

Šiandien man abi kalbos yra vienodai brangios, nors kiekviena jų reiškia vis kitą mano gyvenimo dalį.

Buvote viena iš iniciatorių, kad jidiš kalbos vartoseną būtų įtraukta į Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą. Kodėl prisireikė tokios iniciatyvos?

Ši iniciatyva atsirado iš suvokimo, kad kultūros paveldas neišlieka savaime. Jį reikia sąmoningai saugoti. Jei valstybė neįvardija tam tikrų kultūros reiškinių kaip vertybių, ilgainiui jie gali tiesiog išnykti iš visuomenės atminties.

Jidiš kalba šiandien Lietuvoje nebėra plačiai vartojama, tačiau jos reikšmė mūsų šalies istorijai yra milžiniška. Todėl buvo svarbu, kad valstybė oficialiai pripažintų jos vartoseną nematerialiuoju kultūros paveldu. Manau, tai yra pagarbos ženklas ne tik Lietuvos žydų bendruomenei, bet ir visai mūsų valstybės istorijai.

Šis sprendimas svarbus ir praktine prasme. Paveldo statusas skatina mokslinius tyrimus, edukacinius projektus, padeda pritraukti dėmesį bei finansavimą iniciatyvoms, kurios prisideda prie kalbos išsaugojimo. Tai suteikia daugiau galimybių, kad jidiš kalba ir litvakų kultūra būtų pažįstama ne tik istorikams, bet ir jaunajai kartai.

Šių metų pradžioje Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino Kovos su antisemitizmu, ksenofobija ar bet kokios kitos formos nesantikos kurstymu bei žydų gyvenimo puoselėjimo veiksmų planą. Kuo šis planas svarbus Jums asmeniškai ir Jūsų vadovaujamai gimnazijai?

Manau, labai svarbu, kad valstybė aiškiai pasakėtų: antisemitizmas nėra tik žydų problema. Tai yra demokratinės valstybės, žmogaus teisių ir visos visuomenės

problema. Toks dokumentas siunčia labai aiškią žinią, kokias vertybes Lietuva gina ir kokią visuomenę siekia kurti.

Tačiau kiekvieno plano vertė priklauso nuo to, ar jis bus įgyvendintas. Vien gražių deklaracijų neužtenka. Reikia aiškių veiksmų, atsakomybės, finansavimo ir nuolatinio vertinimo, ar numatytos priemonės iš tikrųjų veikia. Labai svarbu, kad prie šio plano įgyvendinimo būtų nuolat kviečiami prisidėti žmonės, kurie su šiomis problemomis susiduria kasdien – Lietuvos žydų bendruomenė, mokyklos, pedagogai, mokslininkai. Tik taip galima priimti sprendimus, kurie atitinka realų gyvenimą.

Man, kaip mokyklos direktorei, ypač artima plano dalis, susijusi su švietimu. Esu įsitikinusi, kad antisemitizmas, kaip ir bet kokia neapykanta, nėra įgimtas. Jo išmokstama. O jeigu jo išmokstama, vadinasi, galima išmokyti ir tolerancijos. Mokykla čia turi ypatingą atsakomybę. Vaikai turi pažinti Lietuvos istoriją tokią, kokia ji buvo iš tikrųjų – su visais jos pasiekimais ir skaudžiais puslapiais. Jie turi žinoti ne tik apie Holokaustą, bet ir apie šimtmečius Lietuvoje gyvenusią žydų bendruomenę, jos indėlį į valstybės kultūrą, mokslą, ekonomiką ir visuomenės raidą. Tik pažindami žmogų ir jo istoriją galime atsikratyti stereotipų.

Man taip pat atrodo labai svarbu, kad kalbėdami apie antisemitizmą nepamirštume ir kito šio plano tikslo – žydų gyvenimo puoselėjimo. Labai dažnai apie Lietuvos žydus kalbame tik praeities laiku. Tačiau Lietuvoje yra gyva žydų bendruomenė, veikia mokykla, darželis, sinagoga, vyksta renginiai, kuriamos iniciatyvos.

Man buvo svarbu prisidėti prie šios iniciatyvos todėl, kad tikiu: valstybės kultūrinį turtą sudaro visų Lietuvoje gyvenusių tautų palikimas. Kuo geriau pažįstame vieni kitų istoriją, tuo stipresnė tampa mūsų bendra pilietinė tapatybė. Kultūros paveldas neturėtų skirstyti žmonių į „mūsų“ ir „jų“ – jis priklauso visiems Lietuvos žmonėms.

– Ruth Rechės.

Šiomet minint Tautinių bendrijų dieną Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijos direktorė, hebrajų kalbos mokytoja metodinė Ruth Rechės už reikšmingą ir nuoseklų indėlį stiprinant tautinių mažumų švietimą, puoselėjant žydų kultūrą ir istorinę atmintį, už Lietuvos žydų (litvakų) jidiš kalbos vartosenos Lietuvoje įtraukimą į Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą apdovanota Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės III laipsnio Sidabro garbės ženklu „Už nuopelnus“.

Ruth Rechės III laipsnio Sidabro garbės ženklu „Už nuopelnus“ įteiktą Tautinių mažumų departamento direktoriui Dainiui Babiliui

Nuotr. Donata Stankevičiaus

Mūsų gimnazijai šis planas yra svarbus ir dėl saugumo. Pastaraisiais metais Europoje ir pasaulyje matome didėjančią antisemitizmo mastą. Natūralu, kad tėvai nori būti tikri, jog jų vaikai mokosi saugioje aplinkoje. Todėl labai svarbu, kad valstybė galvotų ne tik apie švietimą, bet ir apie realias saugumo priemones žydų institucijoms. Tai nėra privilegija – tai valstybės pareiga užtikrinti, kad kiekvienas žmogus galėtų laisvai gyventi, mokytis ir puoselėti savo tapatybę nebijodamas neapykantos ar smurto.

Tikiuosi, kad šis veiksmų planas taps ne vien dokumentu, o ilgalaikie valstybės politika, nes kova su antisemitizmu nėra vien reagavimas į pavienius incidentus. Tai nuoseklus darbas ugdant visuomenę, kurioje pagarba žmogui, istorijos pažinimas ir atsakomybė vienas už kitą tampa kasdienybe. Man atrodo, kad būtent taip kuriama stipri ir brandi valstybė.

Pastaruoju metu kyla ar ne realių grėsmių žydų tautybės žmonių saugumui Lietuvoje?

Būtų naivu sakyti, kad grėsmių nėra. Deja, pastaraisiais metais matome, jog antisemitizmas stiprėja ne tik Europoje, bet ir visame pasaulyje. Po 2023 metų spalio 7-osios įvykių Izraelyje daugelyje valstybių padaugėjo antisemitinių incidentų – nuo neapykantos kalbos socialiniuose tinkluose iki išpuolių prieš sinagogas, mokyklas ir žydų bendruomenes. Lietuva nėra visiškai atskirta nuo šių procesų.

Todėl apie saugumą galvojame kasdien. Prie mūsų gimnazijos reguliariai patuliuoja policijos pareigūnai, nuolat bendradarbiaujame su atsakingomis valstybės institucijomis ir Lietuvos žydų (litvakų) bendruomene. Esame labai dėkingi ir tėvams, kurie savanoriškai prisideda prie bendruomenės saugumo, budi prie mokyklos ir padeda kurti saugią aplinką vaikams.

Kita vertus, nenorėčiau sudaryti įspūdžio, kad Lietuvos žydai gyvena nuolatinėje baimėje. Mano kasdienė patirtis rodo ką kita – jaučiame valstybės institucijų dėmesį, policijos profesionalumą, visuomenės palaikymą ir nuoširdų daugelio žmonių solidarumą. Būtent tai suteikia pasitikėjimą.

Kokios Jūsų vaikystės pamokos padėjo kloti savo gyvenimo kelią?

Man atrodo, kad mano gyvenimo kelią labiausiai nulėmė ne konkretūs tėvų patarimai, o aplinka, kurioje augau. Mano šeimos istoriją labai stipriai paveikė karas. Po Holokausto žmonėms teko gyvenimą kurti praktiškai nuo nulio – be turto, be sukaupto kapitalo, dažnai netekus didelės dalies savo artimųjų. Todėl jie labai aiškiai suprato, kad yra dalykų, kurių niekas negali atimti – žinios, išsilavinimas ir gebėjimas dirbti. Mokslas mūsų šeimoje buvo ne tik vertybė, bet ir tam tikra gyvenimo filosofija.

Mūsų namuose nebuvo priimta sakyti „Nežinau.“ Jei ko nors nežinai – susirask, perskaityk, paklausk, išsiaiškink. Puikiai prisimenu, kaip vaikystėje kartą kažko paklausiau tėčio, tikėdamasi greito atsakymo. Vietoj jo išgirdau: „Enciklopedija yra lentynoje.“ Tą akimirką buvau šiek tiek nusivylusi, bet dabar suprantu, kad tai buvo viena svarbiausių pamokų – ne laukti, kol kas nors atsakys, o pačiai išmokyti ieškoti atsakymų. Mūsų šeimoje nežinojimas nebuvo problema.

Problema buvo nenoras sužinoti.

Lygiai taip pat nebuvo priimta nieko neveikti. Jei neturėdavome pamokų, visada atsiradavo knyga, kurią verta perskaityti, koncertas, į kurį verta nueiti, muziejus, kurį verta aplankyti, ar darbas, kurį reikia padaryti. Vaikystėje kartais atrodydavo, kad kiti vaikai turi daugiau laisvo laiko nei aš. Šiandien tik nusišypsau prisiminusi tas mintis. Dabar suprantu, kad tėvai mums dovanojo ne užimtumą, o įprotį prasmingai gyventi.

Nuo mažens jie veddavosi mus į koncertus, operą, teatrą, muziejus, dailės parodas. Po pamokų lankiau muzikos mokyklą, vėliau – meno mokyklą. Tuo metu tai atrodė visiškai įprasta, nors kartais, prisipažinsiu, mieliau būčiau likusi kieme su draugais. Tačiau būtent tos patirtys išmokė mane suprasti, kad žmogų ugdo ne tik vadovėliai. Menas moko jausti, muzika – klausytis, o literatūra – suprasti kitą žmogų.

Mūsų namuose dažnai lankydavosi mokslininkai, gydytojai, menininkai, teisininkai, profesoriai. Suaugusieji ilgai diskutuodavo apie knygas, istoriją, politiką, kultūrą. Vaikui tie pokalbiai kartais atrodydavo begaliniai, bet šiandien suprantu, kad būtent jie suformavo įprotį nebijoti sudėtingų temų ir skirtingų nuomonių. Niekas nesakydavo: „Tu dar per maža tai suprasti.“ Priešingai – buvo tikima, kad vaikas turi girdėti protingus pokalbius, net jei ne viską iš karto supranta.

Dar viena labai svarbi pamoka buvo supratimas, kad žmogų apibūdina ne jo pareigos ar titulai, o jo elgesys. Mano tėvai ir seneliai niekada nevertino žmonių pagal jų profesiją ar užimamas pareigas. Daug svarbiau buvo, ar žmogus laikosi duoto žodžio, ar yra padorus, ar elgiasi pagarbiai su kitais. Šių dalykų niekas nemokė ilgais pamokslais – jie buvo perduodami kasdieniu pavyzdžiu.

Šiandien dažnai pagalvoju, kad tas požiūris labai persikėlė ir į mano darbą. Vadovaudama gimnazijai stengiuosi sukurti aplinką, kurioje vaikai nebijotų klausti, klysti, ieškoti atsakymų ir nuolat mokytis. Man labai patinka, kai mokinys po pamokos ateina ne todėl, kad gavo blogesnę pažymį, o todėl, kad nori pasiginčyti, užduoti dar vieną klausimą ar pasiūlyti kitą sprendimą. Tokiomis akimirkomis suprantu, kad smalsumas vis dar gyvas.

Šiandien atsigręžusi suprantu, kad tėvai ir seneliai man paliko kur kas daugiau nei išsilavinimą. Jie perdavė požiūrį į gyvenimą. Išmokė, kad niekas neatsiranda savaime, kad visa, kas vertinga, reikalauja pastangų, kantrybės ir darbo. Ir turbūt svarbiausia – jie išmokė niekada nūnustoti mokytis. Kartais juokauju, kad mūsų šeimoje sakiny „Aš jau viską žinau“ būtų nuskambėjęs kaip pats didžiausias nesusipratimas. Mano artimieji greičiausiai būtų tik nusišypsoję ir pasakę: „Vadinasi, laikas atsiversti dar vieną knygą.“ Man atrodo, kad tai ir yra didžiausia vaikystės dovana – smalsumas, kuris niekada nesibaigia.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Genovaitė Paulikaitė

Nuo skausmingos istorijos – prie bendros atsakomybės

Romų genocido atminimas turi būti ne tik pagarba praeities aukoms, bet ir gyvas išsipareigojimas šiandienai bei ateities kartoms. Tai rugpjūčio 3-ąją Vilniuje vykusiame Romų genocido atminimo dienos minėjime pabrėžė Seimo Pirmininkas Juozas Olekas, Lietuvos romų bendruomenės pirmininkas Ištvanas Kvik, Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorius Dainius Babilas ir kiti kalbėjusieji.

„Mūsų bendruomenei ši diena yra labai skaudi ir labai svarbi romų istorijos dalis. Ir labai svarbu, kad apie tai, jog romai Antrojo pasaulinio karo metais buvo žiauriai žudomi, kalbama vis plačiau“, – sakė Lietuvos romų bendruomenės pirmininkas Ištvanas Kvik.

Jis pažymėjo, kad į Romų genocido atminimo dienos renginį susirinkę įvairių bendruomenių, organizacijų, ambasadų, valstybės institucijų atstovai, mokslininkai ir svečiai rodo, jog pastangos įamžinti romų genocido aukų atminimą nėra bevaisės.

„Atsimenu, kaip pirmą kartą rengėme Romų genocido aukų pagerbimo minėjimą. Tuomet žingsniai buvo nedrąsūs, bet mintis, kad turime kalbėti šia tema, man atrodo, gimė labai laiku. Gerai, kad tą kartą ryžomės imtis romų genocido aukų įamžinimo ir šiandien matome, kaip tai prasminga. Ir tai visų Jūsų, kurie šiandien esate čia, nuopelnas“, – pabrėžė Ištvanas Kvik.

Atmintis – ne vien praeities prisiminimas

Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorius Dainius Babilas akcentavo, kad romų tragedija ilgą laiką buvo užmirštas genocidas, todėl šiandien ypač svarbu ne tik prisiminti aukas, bet ir pasimokyti iš istorijos.

„Susirinkę prie aukų kapų, prie taip vadinamos „Kauno duobės“, mes ne tik prisimename, bet ir išsipareigojame – niekada neleisti, kad tokiai neapykan-

tai vėl būtų sudarytos sąlygos plisti mūsų visuomenėje“, – sakė Dainius Babilas.

Jo teigimu, istorija primena, kad neapykantos kalba ir žmogaus nuvertinimas nėra tik žodžiai – jie gali tapti smurto ir tragedijų pradžia.

„Tegul šiandien mūsų susitikimas būna ne tik prisiminimas, bet ir veiksmas. Mūsų istorija yra bendra. Mūsų atsakomybė – taip pat bendra“, – kalbėjo Tautinių mažumų departamento direktorius.

Būtent ši mintis tapo viena svarbiausių šių metų minėjimo žinučių – išsaugoti istorinę tiesą reiškia ne tik kalbėti apie praeityje įvykusią tragediją, bet ir priimti atsakomybę už tai, kokią visuomenę kuriame šiandien.

Paneriuose istorija įgauna konkretų veidą

Romų genocido atminimo dienos renginys vyko Panerių memoriale – vienoje didžiausių masinių žudynių vietų Lietuvoje. Čia 1941–1944 metais nacistinė Vokietija kartu su vietiniais kolaborantais ir pagalbiniomis struktūromis nužudė dešimtis tūkstančių žmonių. Tarp jų – ir Lietuvos romų.

Istorikų skaičiavimais, Lietuvoje Antrojo pasaulinio karo metais dėl savo tautybės buvo nužudytas maždaug kas trečias romas. Paneriuose, prie vadinamosios „Kauno duobės“, kur karo metais buvo žudomi romai ir deginami jų kūnai, minėjimas prasidėjo skambant šios tautos himnui.

Minėjimą pradėjęs Seimo Pirmininkas Juozas Olekas pabrėžė, kad Romų genocido diena primena, kaip neapykanta ir žmogaus nuvertinimas gali virsti tragedija. Jo teigimu, pagarba žmogui, nepriklausomai nuo jo tautybės, kalbos ar gyvenimo būdo, yra visuomenės stiprybės pagrindas.

Romų genocido dienos minėjime taip pat dalyvavo ir mintimis dalijosi užsienio reikalų ministras Kęstutis Budrys, socialinės apsaugos ir darbo ministrė Inga Ruginienė, Izraelio Valstybės nepaprastoji ir įgaliotoji ambasadorė Lietuvos Respublikoje Shelly Hugler Livne, Seimo Kultūros komiteto pirmininko pavaduotojas Vytautas Juozapaitis, Seimo narė Vilija

Romų genocido atminimo dienos renginiai prasidėjo simbolinėmis „Atminties kelio“ eitynėmis nuo Panerių geležinkelio stotelės iki memorialo.

Nuotr. Karolinos Baltuškaitės

Skambant Ištvanui Kvikui ir Juditai Leitaitės atliekamai dainai scenoje uždegta simbolinė ugnis kelio iš rankų į rankas.

Nuotr. Karolinos Baltuškaitės

Targamadžė, Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejaus direktorius Sergejus Kanovičius, Tarptautinės romų sąjungos (International Romani Union) viceprezidentas Karol Kwiatkowski, Europos romų forumo Estijoje atstovė Zalina Dabla, Latvijos kultūros ministerijos atstovas Kaspars Archipovs ir kiti.

Minėjimas Paneriuose baigėsi gėlių padėjimu prie kuklaus Romų genocido aukų atminimui skirto paminklo.

Svarbu ne tik prisiminti, bet ir įamžinti

Po minėjimo memoriale Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejuje buvo surengta konferencija „Romų genocido aukų įamžinimo paminklai pasaulyje ir Lietuvoje“. Joje istorikai, mokslininkai, visuomenininkai ir bendruomenių atstovai diskutavo, kaip įamžinti romų genocido aukų atminimą Paneriuose.

Baltijos regiono romių asociacijos vadovė Vaiva Poškaitė-Kovaliuk pabrėžė, kad kuriant memorialą būtina atsakyti į klausimus, kokias istorijas jis pasakos, koks vaidmuo teks romų bendruomenei ir kaip šis atminimo ženklas padės visuomenei geriau suprasti romų genocido istoriją. Memorialas neturėtų būti vien vietos pažymėjimas – jis turi tapti istorijos pasakojimu, suprantamu kiekvienam.

Minėjimo renginys iš dalies finansuotas įgyvendinant Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės projektą „Lietuvos tautinės mažumos: istorinės atminties stiprinimas ir plėtra“, kuris remiamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Istorinės atminties ir su Lietuvos pristatymu užsienyje susijusių projektų programos lėšomis.

Karolina Baltmiškė

Šiaulių apskrities žydų bendruomenė

◆Šiaulių apskrities žydų bendruomenė Šiauliuose paminėjo 85-ąsias Šiaulių geto įkūrimo metines ir pagerbė nacių režimo aukas.

Renginys prasidėjo prie paminklinio akmens Ežero gatvėje, kur kadaise buvo antrieji geto vartai. Vėliau minėjimo dalyviai rinkosi Chaimo Frenkelio viloje, paskui visi kartu nuvyko į tragišką įvykių vietą – Kužių masines žudynes – ir ten praėjo simbolinį Atminties kelią.

Renginyje dalyvavo gausus būrys Šiaulių apskrities žydų bendruomenės narių, bendruomenės pirmininkė Rasella Galinienė, Šiaulių miesto vicemeras Justinas Švėgžda, Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenės pirmininkė Faina Kukliansky, Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorius Dainius Babilas, Izraelio ambasadorės pavaduotojas Lietuvoje Shimon Pesach, Tarptautinės komisijos nacių ir sovietinio okupacinių režimų nusikaltimams Lietuvoje įvertinti sekretoriato vadovas Ronaldas Račinskas, šios komisijos sekretoriato vadovo pavaduotoja ir švietimo programų koordinatore Ingrida Vilkienė.

Iki Antrojo pasaulinio karo Šiauliuose gyveno viena didžiausių žydų bendruomenių Lietuvoje – daugiau kaip 8 tūkst. žmonių. 1941-ųjų vasarą žydai buvo suvaryti į du getus. Už spygliuotos vielos atsidūrė apie 4–5 tūkst. vyrų, moterų ir vaikų. 1943 metų lapkričio 5-ąją į mirtį išvežti 570 vaikų ir 260 senelių. 1944-ųjų

liepą getas galutinai likviduotas, o jo kaliniai deportuoti į Štuthofio ir Dachau koncentracijos stovyklas. Holokaustą išgyveno vos apie 500 Šiaulių žydų.

◆Liepos 20 d. Holokausto aukos pagerbtos ir Šiaulių rajone, Kužiuose. Atminties kelias, tarsi tiltas tarp gyvųjų ir mirusiųjų, sujungė Kužių aikštę su šalia miestelio esančia Holokausto aukų atminimo vieta.

◆Bendruomenė savo narius sukvietė į renginį „Vieno namo istorija iš atminties ir gyvai“. P. Višinskio g. 24 namo istoriją papasakojo gidas, istorikas Alfonsas Zaleskis. Buvo atidaryta paroda „Svečiuose menų vyksmas“, poeziją skaitė Valstybinio Šiaulių dramos teatro aktorius Juozas Bindokas, muziką dovanojo Armundas Jonaitis, Icchoko Mero knygos „Lygiosios trunks akimirka“ naująjį leidimą pristatė žurnalistė, projektų vadovė Jūratė Sobutienė. Renginį užbaigė bendruomenės narių bendravimas prie kavos ir arbatos.

Genocido aukos pagerbtos Paneriuose

Šiais metais sukanka 85 metai nuo žydų genocido pradžios Lietuvoje – tragedijos, netekties ir nepataisomo praradimo tarpsnio mūsų šalies istorijoje. Lietuvos žydų genocido aukos rugsėjo 23 d. paminėtos

Panerių memoriale. Renginį organizavo Kultūros ministerija, Tautinių mažumų departamentas prie Vyriausybės ir Lietuvos žydų (litvakų) bendruomenė.

TBN inf.

Lietuvos totorių kalbinis paveldas: vietovardžių etimologijos

Iš Aukso ordos ir Krymo į Lietuvos Didžiąją Kunigaikštystę XIV–XV a. atėjusių totorių kalba priklausė tiurkų kalbų kipčiakų grupei, tačiau lemiama skambesį raštijoje ir jų aukščiausiuose sluoksniuose turėjo čagatajų kalba. Tai buvo Aukso ordos literatūrinė ir oficiali kalba. Lietuvos totorių rankraščiuose yra daugybė tekstų čagatajų kalba. Vartojamo rašto pagrindą sudarė arabiški ir uigūrų rašmenys. Po islamo priėmimo XI–XII a. senuosius uigūrų rašmenis pakeitė arabiški.

Senoji totorių kalba (Pavolgio tiurki) susiformavo XI–XIV a. iš įvairių Volgos bulgarų, kipčiakų ir čagatajų tiurkų kalbų dialektų. Totorių kalbai užrašyti iki 1927 m. buvo vartojami arabiški rašmenys, 1927–1939 m. – lotynų, nuo 1939 m. iki dabar – kirilica.

Lietuvos totoriai kalbėjo įvairiais dialektais, gana greitai prarado savo gimtąją kalbą ir pradėjo vartoti rusėnų kalbą. Tai nulėmė ir karinė tarnyba, dėl kurios ilgam buvo išvykstama iš namų, ir mišrios santuokos su moterimis krikščionėmis. Iki galutinio gimtosios kalbos praradimo (XVII a. pirmosios pusės) ji sąveikavo su kaimynų – lietuvių, baltarusių, lenkų – kalbomis.

Kurie žodžiai į lietuvių kalbą atėjo iš totorių kalbos?

Rusėnų (istorinė baltarusių ir ukrainiečių kalbų pirmtakė), lenkų ir lietuvių kalbose atsirado ir skolinių iš totorių kalbos. Jeigu totorių kalbos skolinių gerai išnagrinėti Baltarusijos ir Lenkijos kalbininkų, tai toks darbas dar laukia lituanistų dėmesio. Tiesiogiai iš totorių kalbos atsiradusių žodžių lietuvių kalboje turbūt nebus daug, bet verta paminėti tokius kaip svogūnas (sugan, soğan), kilimas (keliam, kilim), ulonas (ulan), kindžiukas, kindziukas (kinduk), koldūnas (kundum), orda (orda); tokius vietovardžius kaip Kaišiadorys, Kena, Kazokiškės, Totoriškės, Totorka, Kazbėjai, Kazaklarai ir t. t.

Aptarkime keletą žinomiausių tiurkiškos kilmės skolinių, daugiausia vietovardžių. Nors kai kurių jų tiurkiška kilmė Lietuvos skaitytojams yra gerai žinoma, kitų kilmė iki šiol sulaukia gerokai mažiau dėmesio.

Keturiasdešimt Totorių kaimas

Vienas žinomiausių tiurkiškos kilmės vietovardžių Lietuvoje yra Keturiasdešimt Totorių kaimo pavadinimas. Istorikas Stanislovas Kričinskis manė, kad pirminis kaimo pavadinimas galėjo būti Kyrklar arba Kyrklary. 1558 m. turkiškame traktate „Risale-i Tatar-i Leh“ (kuris šiandien pripažįstamas esąs klasotė) kaimas vadintas Kyrk-tatar, paaiškinant, kad pavadinimas yra išverstas į turkų kalbą iš baltarusių Sorok Tatary. Tačiau šias prielaidas paneigė profesorius Henrykas Jankowskis. Jo atrastame 1692 m. dokumente yra įrašas Husein ibn Aysa, imam Kirk.

Remiantis H. Jankowskiu, kaimo pavadinimo evoliucija būtų tokia: Kirk – Qirq – Sorok Tatory – Keturiasdešimt Totorių kaimas. Žinomos dvi Keturiasdešimt Totorių kaimo atsiradimo legendos. Viena jų pasakoja, kad senais laikais Lietuvos „karalius“ dovanojo totoriams žemes ir kad jų greičiau pagausėtų, leido jiems daugpatystę. Vienas totorius vedė keturias žmonas ir su kiekviena susilaukė po 10 sūnų. Tie 40 brolių ir įkūrė kaimą, kurį dabar Keturiasdešimt Totorių vadina.

Kita teigia, kad toje vietoje, kurioje dabar yra Keturiasdešimt Totorių kaimas, visų pirmaisia apsigyveno keturi rotmistrai: Sobolis, Laiškutis, Bairašas ir Tygušas. Kiekvienas jų turėjo po 100 žirgų. Šie rotmistrai buvo senųjų Keturiasdešimt Totorių kaimo giminių – Sobolevskių, Bairaševskių ir Tokošų – pradininkai.

Kena ir Kuosinė

Šių Vilniaus rajono kaimų pavadinimai yra kilę iš totorių kunigaikščių giminės Naimanų Kasimovičių-Kenskių. Šiuose kaimuose buvo mečetė, totoriškos kapinės (mizaras). Apie 1630 m. kaime buvo 49 totorių namai.

Kaišiadorys

Kaišiadorių vardas savotiškas savo arabiška kilme. Miesto vardas kildinamas iš kilmingo totoriaus, gyvenusio šiose vietose dar XVI a., vardo Chašaidaras – tai darinys iš dviejų arabiškų vardų Hadži (Chadži) – „piligrimas į Meką“ + Haidar – „liūtas“. Palaipsniui gyvenvietė įgavo Kaišiadorių pavadinimą.

Kolzakas, Kolzako įlanka

Žodžio šaknis kol-, kal- reiškia ežerą, o zak „švarus, -i“, taigi Kalzak – „švarus ežeras“. Įlanka Skaisčio ežere, Užutrakyje.

Kaimas Karakurai

Taip pat keliama prielaida, kad Raseinių rajone esančio Karakurų kaimo pavadinimas yra tiurkiškos kilmės. Viena iš galimų interpretacijų sieja vietovardį su tiurkiškais žodžiais kara („juodas“) ir kura („kaimas“), todėl pavadinimas galėtų reikšti „Juodas kaimas“. Kita hipotezė remiasi reikšmėmis kara („žemė“) ir kuru („sausas“), todėl vietovardis galėtų būti aiškinamas kaip „Sausa žemė“. Pažymėtina, kad šiuolaikinėje turkų kalboje junginys kara kuru yra nusistovėjęs frazeologizmas, reiškiantis labai liesą, išsekusį žmogų, todėl jo reikšmė nėra tapati pažodiniam žodžių kara ir kuru reikšmių junginiui.

Salakas

Šiame Zarasų rajone esančiame miestelyje nuo seno gyveno totoriai. Iki šiol yra išlikusios totorių kapinės (mizaras). Salake taip pat galima pamatyti tradicinius totorių namus, kurių fasade į gatvės pusę įrengti trys langai. Toks sodybų užstatymo ir namų

planavimo būdas būdingas ne tik Lietuvos totoriams, bet ir kitoms tiurkų tautoms – baškiramams, totoriams bei karaimams. Nors miestelio pavadinimo etimologija paprastai siejama su buvusio Salako ežero pavadinimu, tačiau galima atkreipti dėmesį į tiurkišką žodį solak, kuris reiškia kairiarankį, o istorinėje osmanų karinėje terminijoje – sultono kairiojo sparno gvardijos kari. Šis sutapimas leidžia kelti prielaidą apie galimą tiurkišką vietovardžio sąsają, nors ji nėra įrodyta.

Beižonys / Beižionys

Vietos gyventojų pasakojimai ir kraštotyros duomenys liudija, kad Beižionių kaime (Elektrėnų sav.) ir jo apylinkėse istoriškai gyveno totoriai. Atsižvelgiant į šį istorinį kontekstą, galima kelti prielaidą, kad vietovardžio kilmė gali būti susijusi su tiurkų kalbomis. Pavadinimas Beižan gali būti aiškinamas kaip sudarytas iš dviejų dėmenų: bey (bei) ir can (džan / žan).

Tiurkų kalbose bey (arba beg) reiškia „ponas“, „kilmingas asmuo“, o can (jan, žan) turi kelias reikšmes: „siela“, „gyvybė“, taip pat vartojamas kaip artumo ar brangumo išraiška. Kai kuriuose kontekstuose jis gali būti siejamas ir su žmogaus savybėmis – stiprumu,

ryžtu. Todėl vardas Beižan galėtų būti interpretuojamas kaip „kilnios sielos žmogus“ arba „kilnus, stiprus žmogus“.

Tikėtina, kad laikui bėgant šis asmenvardis buvo pritaikytas prie lietuvių kalbos fonetinės sistemos: Beižan → Beižionys. Tokia adaptacija galėtų atspindėti vietinių gyventojų natūralų svietimos kilmės pavadinimo sulietuvinimą. Apibendrinant galima teigti, kad dalis Lietuvos vietovardžių gali būti siejama su tiurkų kalbomis ir Lietuvos totorių istoriniu palikimu. Tokie vietovardžiai kaip Keturiasdešimt Totorių, Karakurai, Salakas ar Beižionys rodo galimas tiurkiškos kilmės leksikos sąsajas su Lietuvos kultūriniu kraštovaizdžiu. Nors ne visų aptartų pavadinimų etimologija yra galutinai nustatyta, jų lingvistinė analizė kartu su istoriniais ir kraštotyriniais duomenimis leidžia kelti pagrįstas prielaidas apie tiurkų kalbų įtaką Lietuvos toponimijai. Šie vietovardžiai atspindi daugiakultūrę Lietuvos praeitį ir liudija ilgalaikius tiurkų tautų, ypač Lietuvos totorių, ryšius su šiuo kraštu. Tolesni tarpdalykiniai kalbiniai, istoriniai ir archeologiniai tyrimai galėtų padėti tiksliau nustatyti šių vietovardžių kilmę ir jų vietą Lietuvos kultūros pavelde.

Dr. Galina Miškinienė, Lietuvių kalbos institutas

Rumunų kalbos diena

Lietuvos rumunų kultūros bendrija „Dačija“ rugpjūčio 31 d. Tautinių bendrijų namuose paminėjo Rumunų kalbos dieną. Šio ypatingo renginio, skirto mūsų kalbos istorijai ir grožiui, metu su pasididžiavimu rašėme septintąjį Rumunų kalbos diktantą. Šiemet turėjome garbės klausytis įsimintino Nichitos Stănescu teksto „Rumunų kalba – mano Tėvynė“, kurį diktavo mūsų bendrijos narys Ipolitas Lėka.

Moldovos Respublikoje ir Rumunijoje Rumunų kalbos diena minima rugpjūčio 31 dieną. Moldovos Respublikoje ji švenčiama nuo 1990-ųjų, o Rumunijoje – nuo 2013 metų.

2023 m. kovo 22 d. Moldovos Respublikos prezidentė Maia Sandu pasirašė Parlamento anksčiau priimtą įstatymą dėl valstybinės kalbos pavadinimo: „moldavų kalba“ pakeista į „rumunų kalbą“.

Rumunų kalba turi oficialiosios ES kalbos statusą. Ji, kaip ir italų, prancūzų, ispanų, portugalų kalbos, priklauso romanų kalbų grupei. Kaip užsienio kalba dėstoma 40 pasaulio šalių. Rumunų kalba yra gimtoji

maždaug 28 milijonams žmonių.

Rumunijos ambasados Lietuvoje iniciatyva, 2017 m. tarp Vilniaus universiteto ir Bukarešto Rumunų kalbos instituto pasirašyta bendradarbiavimo sutartis dėl rumunų kalbos ir literatūros kursų organizavimo Vilniaus universitete.

Lučija Bartkienė, Lietuvos rumunų kultūros bendrijos „Dačija“ pirmininkė

Lietuvos totorių istoriją atskleidžia atkurti antspaudai

Rugpjūčio 19 d. Seimo lankytojų centre pristatyta Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininko Motiejaus Jakubausko knyga „Lietuvos totorių istoriniai antspaudai“ ir atidaryta jo atkurtų Lietuvos totorių istorinių antspaudų paroda.

Renginį moderavo Seimo narė Dalia Asanavičiūtė-Gružauskienė. Apie totorių antspaudų svarbą pildant Lietuvos totorių istoriją kalbėjo istorikė, profesorė, habil. dr. Tamara Bairašauskaitė. Renginyje koncertavo Elnaros Čurlu vadovaujamas Trakų krašto

totorių bendruomenės folkloro ansamblis „Esfane“.

„Mintis atkurti istorinius Lietuvos totorių antspaudus kilo maždaug prieš trejus metus. Senųjų antspaudų atkūrimas – ilgas ir kruopštus darbas, kuris ilgainiui peraugo į platesnį sumanymą – sukauptą medžiagą susisteminti ir pristatyti knygoje“, – pasakojo Motiejus Jakubauskas ir pasidžiaugė, kad įgyvendinant šį sumanymą jam talkino žmona Živilė ir sūnus, kuriems jis nuoširdžiai dėkingas už palaikymą.

Knygoje ir parodoje pristatyti antspaudai apima laikotarpį maždaug XVIII – XX a. pirmąją pusę.

„Lietuvos totorių antspaudai bendruomenių gyvenime buvo pradėti naudoti pakankamai vėlai, apie XVIII a. pabaigą. Juose naudojami pusmėnulis su žvaigždute, penkiakampės ir šešiakampės žvaigždės. Kai kuriuose antspauduose galime pamatyti herbų elementų, minaretų ar kitų simbolių vaizdų. Įvairios ir antspaudų formos – nuo apvalios iki keturkampės. Apvalūs ir ovalūs antspaudai buvo naudojami dokumentų tvirtinimui, tikrumo užtikrinimui, keturkampiai – bendruomenės rekvizitams įrašyti, pailgi – pareigų ir inicialų nurodymams. Didelė dalis istorinių antspaudų buvo susiję su Lietuvos totorių mečetėmis. Tuo metu mečetės atliko ne tik maldos namų, bet ir svarbią bendruomeninio gyvenimo funkciją. Jose buvo tvarkomi įvairūs su bendruomenės gyvenimu susiję dokumentai – fiksuojamos santuokos, mirties faktai, išduodamos įvairios pažymos ir kiti dokumentai. Būtent tokiuose dokumentuose buvo naudojami antspaudai. Pavyko

aptikti šiek tiek ir kitokių antspaudų. Pasirodo, antspaudą turėjo ir ulonų pulkai. Antspaudai lietuvių kalba pradėti naudoti XX a. pradžioje, – totorių istorinius antspaudus apžvelgia Motiejus Jakubauskas. – Atkurtų antspaudų kolekcija nėra baigtinis darbas. Ateityje atsiradus naujų istorinių šaltinių ar informacijos, Lietuvos totorių antspaudų istoriją būtų galima tyrinėti ir papildyti“.

Motiejus Jakubauskas knyga „Lietuvos totorių istoriniai antspaudai“ ir jo atkurti antspaudai rugsėjo 13 d. pristatyta Dzūkijos nacionalinio parko Merkinės lankytojų centre. Tą dieną paminėtas Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos 30-metis, pristatytos Zitos Stankevičienės fotografijos, atveriančios totorių bendruomenės gyvenimo akimirkas.

Karolina Baltmiškė

Simono Dacho namams – 30 metų!

Klaipėdos vokiečių bendrijos susitikimų ir kultūros centras – Simono Dacho namai duris atvėrė 1996 metų spalio 8 dieną. Per tris veiklos dešimtmečius daug nuveikta, daug išgyventa. Iki Klaipėdos miesto savivaldybės Tautinių kultūrų centro atidarymo 2012 metais, Simono Dacho namai buvo ir kitų tautinių bendrijų renginių vieta.

Šiais jubiliejiniais metais Klaipėdos vokiečių bendrija kiekvienam veiklos dešimtmėčiui skiria po vieną renginį. Pirmasis jų įvyko rugpjūčio 15 dieną. Jo tema – Simono Dacho namai – susitikimų centras. Tadien sukvietėme savo narius, draugus ir bičiulius tiesiog kartu smagiai praleisti laiką: pabendrauti, padainuoti, pasidalinti prisiminimais. Ir, žinoma, koks vokiečių susijimas be dešrelių. Jų taip pat buvo sočiai. Į kvietimą mielai atsiliepė Vilniaus vokiečių bendruomenės ansamblis „Heimatgruss“, Šilutės rajono vokiečių kilmės gyventojų bendrijos „Heide“ nariai, sulaukėme ir Kau-

no vokiečių kultūros draugijos „Kulturverband“ vadovės Irenos Praškevičienės. Tris valandas Simono Dacho namų kieme aidėjo linksmas šurmulyš, muzika ir juokas. Esame dėkingi Mindaugui Jonaičiui ir visiems mus aplankiusiems „Heimatgruss“ nariams, o ypač ansamblio vadovei Rimai Kurienei už nuotaikingą programą, „Heide“ bendrijos pirmininkei Gerlindai Stungurienei ir Valterio Matulio vadovaujamiems dainininkams iš Šilutės už linksmas muzikines improvizacijas.

Šiomet Klaipėda švenčia socialinės atsakomybės metus, tad džiaugiamės, kad kartu su mumis smagiai vakarojo, sveikino ir muzikinę programą dovanojo mūsų partneriai – senjorų klubo „Klaipėda“ dainininkai ir Klaipėdos apskrities latvių asociacijos „Atpūta“ pirmininkas Gotfridas Tapinas. Renginyje sulaukėme ir buvusio ilgamečio Klaipėdos mero, dabar – Seimo nario Vytauto Grubliausko.

Kitas renginys, skirtas jau antrajam Simono Dacho namų dešimtmečiui, vyko rugsėjo 24 dieną, o jo šūkis – Simono Dacho namai – (ne tik) vokiečių kultūros centras. Sulaukėme partnerių iš kultūros įstaigų ir organizacijų. Tai buvo podiumo diskusija apie tai, kokia buvo kultūrinės veiklos Simono Dacho namuose pradžia, kokie buvo prioritetai tada ir kaip jie keitėsi, kokia galima šio kultūros centro ateitis.

Trijų renginių ciklą baigėme spalio 3 dieną vokiškų dainų, atliekamų Klaipėdos Hermano Zudermano gimnazijos mokinių ansamblio, vadovaujamo Astos Alminės, koncertu. Ši popietė skirta bendrystei su Klaipėdos vokiečių bendrijos iniciatyva 1992 metais įkurta vokiečių kilmės vaikams mokykla. Jos šūkis – Jaunatviški Simono Dacho namai. Dieną pasirinkome neatitiktinai, juk spalio 3-ioji – Vokietijos Vienybės diena.

Projektą „Simono Dacho namų dienos“ remia Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Klaipėdos miesto savivaldybė, partneris – Klaipėdos tautinių kultūrų centras. Visiems jiems Klaipėdos vokiečių bendrija taria nuoširdų ačiū.

Rasa Miuller

Rugpjūčio 15 d. vykusios šventės akimirkos

Nuotr. S. Dacho namų arch.

Vasara Kaune – kultūrų, kalbų ir bendrystės laikas

Kol vieni vasarą leido keliaudami, Kauno įvairių tautų kultūrų centras siūlė leisti į kelionę po skirtingas kultūras neišvykstant iš miesto. Visą vasarą čia organizuotos kultūrinės, edukacinės ir bendruomeninės veiklos kvietė kauniečius ir miesto svečius pažinti Lietuvoje gyvenančių tautų tradicijas, atrasti jų kulinarinį paveldą, tobulinti lietuvių kalbos įgūdžius ir užmegzti naujas tarpkultūrines pažintis.

Vienas populiariausių renginių – lietuvių kalbos pokalbių klubas „Mes kalbame lietuviškai“. Į neformalią aplinkoje vykstančius susitikimus susirenka įvairių tautybių dalyviai, norintys drąsiau kalbėti lietuviškai ir tobulinti savo įgūdžius. Džiugu, kad į šiuos susitikimus aktyviai įsitraukė ir savanoriai, kurie padeda kalbėtis lietuviškai.

Jauniesiems centro lankytojams šią vasarą buvo surengta lietuvių kalbos įgūdžių stiprinimo stovykla „Vieną kartą Kaune...“. Pasitelkdami pasakas, žaidi-

mus, kūrybines veiklas ir menas, vaikai natūraliai lavino lietuvių kalbos įgūdžius ir susirado naujų draugų.

Per visus metus Centre ypatingas dėmesys skiriamas valstybinėms šventėms. Vasaros renginių programoje taip pat svarbi vieta teko Lietuvos valstybingumo ir kultūrinės įvairovės puoselėjimui. Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) ir Tautinio kostiumo dienos proga Centre surengtas kultūrinis vakaras. Jame atidaryta paroda „Tradicioniai Lietuvoje gyvenančių tautų kostiumai“, vyko edukacija apie tautinio kostiumo simboliką, istoriją ir reikšmę šiandienai.

Pažinti pasaulio kultūras kauniečius kvietė ir tradicinis renginys „Nepažinti skoniai“, šį kartą skirtas Filipinų kultūrai ir kulinariniam paveldui. Dalyviai susipažino su filipinietiškomis tradicijomis, kartu su iš Filipinų atvykusia Ana Celine gamino tradicinį šios šalies desertą.

Kauno įvairių tautų kultūrų centro inf.

Odesos vaikai atostogavo Klaipėdoje

„Šie vaikai yra karo vaikai. Jie krūpčioja nuo sportinio lėktuvo variklio ūžesio, jie džiūgauja naktį apšviestomis gatvėmis, jie supranta tylos vertę, jie džiaugiasi žmonėmis viešosiose miesto erdvėse, nes to jų vaikystėje labai ir labai trūksta“, – tokiais įspūdžiais po susitiki-

mo su uostamiestyje atostogavusiais vaikais iš Odesos, dalijosi šį projektą kuravęs Klaipėdos savivaldybės tarybos veiklos ir tarptautinio bendradarbiavimo skyriaus vyriausiasis specialistas Arūnas Baublys.

Į Klaipėdą atostogauti ir stovyklauti atvyko vaikai iš įvairių Odesos licėjų. 20 vaikų pasirinko miško stovyklą palapinėse. 20-čiai vaikų stovyklos programą organizavo Klaipėdos tautinių kultūrų centras.

„Patikėtos užduoties ėmėmės labai atsakingai ir džiaugiamės, kad mūsų sudaryta programa vaikams tikrai patiko. Stengiamės, kad per tas dvi savaites jie turėtų galimybę kuo daugiau pažinti Klaipėdą, Lietuvą, mūsų tradicijas, bet tuo pačiu ir kuo daugiau patirtų, papramogautų. Tad programoje – nuo M. K. Čiurlionio iki kopimo į piliakalnį, nuo žaidimų iki maudynių baseine. Labiausiai džiaugiamės prisidėję prie to, kad šie vaikai, būdami Klaipėdoje, pamirštų karą“, – sakė Klaipėdos tautinių kultūrų centro direktorė Jelena Butkevičienė.

Odesiečiai nemažai keliavo po Klaipėdos apylinkes – lankėsi Kuršių nerijoje, Rusnėje, Mosėdyje, Telšiuose. Mokėsi kepti lietuvišką duoną, piemenėlių bandeles, gamino karamelinus saldinius ir muilą, išbandė lietuviškas medines klumpes, ieškojo gintaro Karklėje ir nustebo, kad jo tikrai galima rasti. Kiekviena diena buvo kupina įspūdžių – laukė turiningos edukacijos ir pramogos. Kartu su vaikais į Odesą iškeliavo ir čia jų pačių nupiešti paveikslai interpretuojant žymaus lietuvių dailininko Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūrybą. Su pastarąja jie susipažino ir per edukaciją, ir apsilankę virtualaus filmo, sukurto pagal šio menininko paveikslus „Pasaulių sutvėrimas“, seanse.

„Esame labai dėkingi už įvairiapusę iki smulkmenų apgalvotą programą. Mus supo labai komfortiška aplinka ir visų geranoriškumas. Mūsų vaikai buvo sužavėti“, – dėkojo Odesos moksleivių grupės vadovė mokytoja Svetlana Kylash.

Ji pasidžiaugė, kad vaikai labai entuziastingai dalyvavo įvairiose Jūros šventės veiklose, stebėjo šventės eitynes ir šventinius fejerverkus.

„Negalima iš vaikų atimti vaikystės, todėl ir stengiamės. Čia gal jie ne visada laiku eina miegoti, bet bent jau išsimiega. Odesoje labai sudėtinga situacija, skrenda raketos, dronai... Kiekvieną dieną sprogimai, žūsta žmonės. Tarp jų ir vaikai. Tokia, deja, mūsų realybė. Mūsų užduotis čia – leisti vaikams pailsėti, atsipalaiduoti, pailsėti nuo karo“, – teigė Svetlana Kylash.

Iniciatyva ukrainiečių vaikams surengti atostogas uostamiestyje gimė po Odesos miesto karinės administracijos vizito Klaipėdos miesto savivaldybėje. Klaipėda ir Odesa – miestai partneriai.

Ukrainos švietimo ministerija, pagal vykdomą programą „Petys petin“, parenka mokyklas, kurioms dovanojamos kelionės ir stovyklos užsienyje. Į jas patenka miestui ar šaliai nusipelnę moksleiviai. Dažniausiai tai tituluoti sportininkai, konkursų, olimpiadų, tarptautinių projektų nugalėtojai, taip pat vaikai, kurių tėvai karo lauke kaunasi su priešu.

Ilona Kabošytė

Lietuvos bitininkų šventėje koncertavo ukrainiečiai

Rugpjūčio 1 d. Vilniaus ukrainiečių bendrija dalyvavo Niūronių kaime (Anykščių r.) vykusioje XLVIII Lietuvos bitininkų šventėje. Ansamblis „Svitanok“, vadovaujamas Tatjanos Morgun, koncertavo kartu su ukrainiečių meno kolektyvais iš Kauno ir Panevėžio.

„Mane, kaip Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkę, susirado ir dalyvauti Antano Baranausko muziejuje prieš kelerius metus vykusiam renginyje pakvietė Anykščių krašto Garbės ambasadorius Ukrainoje Virginijus Strolia. Po to dalyvavome įvairiuose kituose jo organizuojamuose renginiuose. Jau ketvirtus metus mūsų atlikėjai yra kviečiami koncertuoti Bitininkų šventėje“, – bičiulyste su anykštėnu pasidžiaugia Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Sertvytienė.

„Penkiolika metų dirbau Ukrainoje, todėl man gerai pažįstama ir artima šios šalies kultūra. Buvau Ukraino-

je veikusios leidyklos „Baltia Druk“ bendrasavininkas ir vyriausiasis redaktorius. Moku ukrainiečių kalbą, – apie ryšius su Ukraina, šios šalies kultūra pasakoja Virginijus Strolia, kukliai nutylėdamas, kad leidykla „Baltia Druk“ buvo viena iš dešimties didžiausių Ukrainos leidyklų. – Kadangi teko išleisti nemažai reprezentacinių knygų, turistinių leidinių, atvirukų, man Ukrainos kultūra tapo labai sava“.

Ukrainiečių bičiulis Virginijus Strolia (dešinėje)

Nuotr. Karolinos Baltmiskės

Nuo 2021-ųjų V. Strolia gyvena gimtajame Anykščių rajone.

„Prasidėjus karui Lietuvoje atsirado labai daug ukrainiečių pabėgėlių. Jiems reikėjo padėti. Prieš ketverius metus kartu su Anykščių bitininkais sugalvojome surengti bendrą Anykščių bitininkų ir Lietuvoje gyvenančių ukrainiečių bendrijų šventę. Jos pagrindinė mintis labai graži – bitės ir medus mus jungia“, – bičiulystės su ukrainiečiais istoriją tęsia Virginijus Strolia.

Šių metų Lietuvos bitininkų šventėje be Vilniaus ukrainiečių bendrijos „Svitanok, koncertavo Kauno ukrainiečių asociacijos ansamblis „Stožary“, Panevė-

Nuotr. Karolinos Baltmiškės

žio miesto ukrainiečių šokių grupė „Mavka“, Panevėžio miesto ukrainiečių ansamblis „Červona kalina“, ukrainiečių moterų choras „Nadija“, Vytauto Didžiojo universiteto Ukrainiečių centro vokalo studija „Mrija“, ukrainiečių dainų ir šokių ansamblis „Malvy“.

Po koncerto visiems kolektyvams padėkas įteikė į šventę atvykęs Seimo Pirmininkas Juozas Olekas.

Karolina Baltmiškė

Netikėtas Vilniaus ukrainiečių ir Kijivo lietuvių susitikimas

Pagerbė Aldonos Vasiliauskienės atminimą

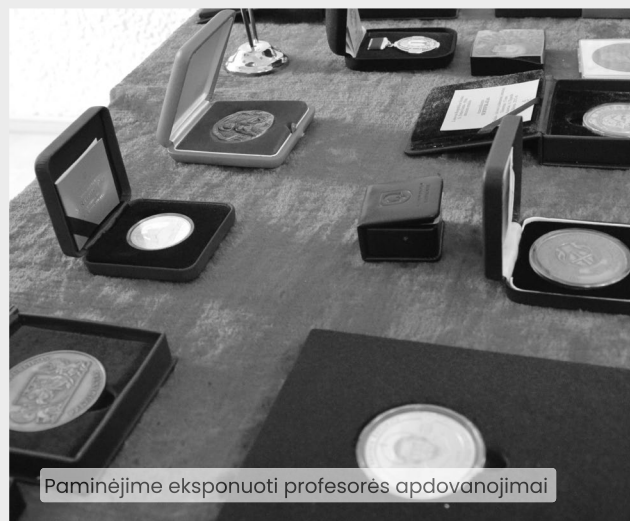
Liepos 17 d. Vilniaus ukrainiečių bendrijos atstovai dalyvavo Skapiškyje (Kupiškio r.) surengtame istorikės, pedagogės, visuomenės veikėjos, lietuvių ir ukrainiečių istorinių ir kultūrinių ryšių, Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino istorijos bei veiklos Lietuvoje ir Ukrainoje tyrinėtojos prof. Aldonos Vasiliauskienės mirties metinių paminėjime.

Metinės prasidėjo Skapiškio Šv. Hiacinto (Jackaus) bažnyčioje iškilmingomis Šv. Mišiomis, į kurias gausiai susirinko su mokslininke bendravę dvasininkai, kultūros darbuotojai, Kupiškio rajono savivaldybės atstovai, jos artimieji ir Skapiškio gyventojai.

Po Šv. Mišių susirinkusieji aplankė profesorės kapą ir maldomis pagerbė jos atminimą. Po to Kupiškio kultūros centro Skapiškio padalinyje surengta prisiminimų apie prof. Aldoną Vasiliauskiene valanda. Apie bendradarbiavimą su mokslininke, didelį dėmesį skyrusia ukrainistikai, pasakojo Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė. Ji priminė ir profesorės iniciatyvą įkurtą Lietuvių ir ukrainiečių istorikų asociaciją. Šiltais žodžiais profesorę prisiminė Skapiškio gyventojai.

Apie didžiulį profesorės kūrybinį palikimą ir veiklą priminė surengta fotografijų ir jos parašytų bei išleistų knygų paroda. Didelė dalis Aldonos Vasiliauskienės veiklos ir kūrybinio palikimo jos valia perduota Kupiškio rajono savivaldybės viešajai bibliotekai.

Barbora Gaudutė

Paminėjime eksponuoti profesorės apdovanojimai

Paminėjimas prasidėjo už Aldoną Vasiliauskiene aukotomis šv. Mišiomis

Prie Aldonos Vasiliauskienės kapo

Aldonos Vasiliauskienės namelis Skapiškyje

Nuotr. Karolinos Baltmiškės

Vilniaus ukrainiečių bendrijoje renginys veja renginį

◆ Rugpjūčio 29-ąją Vilniaus ukrainiečių bendrija savo tautiečius pakvietė uždegti atminimo žvakę už tuos, kurie paaukojo savo gyvybę už Ukrainą. Už tuos, kurie vieną dieną atsisveikino su artimaisiais, užvėrė namų duris ir išėjo ginti savo žemės. Jie taip pat norėjo gyventi. Tačiau daugeliui kelias namo nutrūko amžiams...

◆ Rugpjūčio 24 d. bendrijos nariai dalyvavo Katedros aikštėje vykusiame solidarumo mitinge, skirtame Ukrainos nepriklausomybės dienai paminėti.

◆ Rugpjūčio 15-ąją švenčiant Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų dieną bendruomenės ansamblis „Svitanok“ (vadovai Tatjana ir Mykola Morgunai) koncertavo Vilniaus Pašilaičių rajono bendruomenei.

◆ Rugpjūčio 7 d. Vilniaus Švč. Trejybės Ukrainos graikų apeigų katalikų bažnyčioje įvyko Ivanka Červinska ir Sergej Fedorčuk labdaros koncertas. Jo metu buvo renkamos lėšos Ukrainos ginkluotosioms pajėgoms remti.

◆ Rugpjūčio 4 d. bendrijos atstovai dalyvavo medinių skulptūrų parodos „Giliųjų žemių“ atidaryme Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejuje. Joje eksponuotos Juozapo Jakšto medinės skulptūros. Pristatymą papildė fotografijos, vaizdo instaliacijos ir ukrainiečių kino režisieriaus, operatoriaus, scenaristo, fotografo bei videomenininko Oleksandro Dirdovskio apie menininką sukurtas filmas. Paroda skirta 35-osioms Ukrainos nepriklausomybės metinėms.

◆ Rugpjūčio 3 d. įvykęs 186-asis mitingas buvo skirtas Ukrainos medicinos darbuotojų dienai, kuri minima liepos 27-ąją. „Šiandien susirinkome pagerbti tuos, kurie kasdien gelbsti žmonių gyvybes karo metu, ir tuos, kurie už tai atidavė brangiausią turtą – savo gyvybę, – mitinge kalbėjo Natalija Šertvytienė. – Šiandien tūkstančiai Ukrainos gydytojų, slaugytojų, felčerių ir karo medikų dirba apšaudomi, fronto linijoje, ligoninėse be elektros, gelbėdami karių ir civilių gyvybes. Deja, daugelis medikų niekada nebegrįš į savo šeimas. Jie žuvo gelbėdami kitus“.

Oficialiais duomenimis, per Rusijos agresijos metus žuvo daugiau kaip 500 Ukrainos gydytojų, slaugytojų ir karo medikų.

◆ Liepos 25 d. Vilniaus ukrainiečių bendrija aplankė už Lietuvos laisvę žuvusio ukrainiečio Ivano Resekovskio kapą Troškūnų kapinėse. Lietuvos partizanų gretose kovojęs Ivanas Resekovskis žuvo 1946 m. sausio 6 d. gindamas Lietuvos laisvę.

◆ Liepos 14 d. Vilniuje surengtas kobzarių – Taraso Kompaničenko ir Mykolos Tovkailo – koncertas. Kobzarių tradicija – viena svarbiausių gyvųjų Ukrainos kultūros tradicijų. Ji jungia dainavimą, grojimą senovine bandūra, kobza ir lyra, žodinę atmintį, istorinius pasakojimus bei dvasinį repertuarą. Kobzarių ir lyrininkų tradicija įtraukta į Ukrainos nematerialaus kultūros paveldo nacionalinį sąrašą ir UNESCO nematerialaus kultūros paveldo registrą.

Renginio pabaigoje organizatoriai Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkei Natalijai Šertvytienėi ir su Vilniumi atlikėjus supažindinusiai bendrijos narei Viktorijai Ovčarenko įteikė XV a. Kijevo - Pečorų Dievo Motinos ikonos kopiją.

Parodos „Giliųjų žemių“ atidarymas Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejuje

Rugsėjo 13 d. ukrainiečiai dalyvavo Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininko Motiejaus Jakubausko knygos pristatyme Merkinėje

Festivalis, suartinęs baltarusių ir lietuvių šeimas

Birželio 20 d. Vilniuje, SODAS 2123 kultūros komplekse įvyko pirmasis baltarusių ir lietuvių šeimų festivalis „Po stebuklingu medžiu“. Jį organizavo Baltarusių tėvų asociacija Lietuvoje kartu su Tarptautine baltarusių rašytojų sąjunga, Gudų kultūros draugija Lietuvoje, baltarusių klubu „Siabryna“, Stembbridge School, Arts Agency Artscape, knygynu „Hartajka“. Festivalyje dalyvavo ir diskutavo lietuvių ir baltarusių vaikų literatūros autoriai bei iliustruotojai, vyko inte-

raktyvios veiklos, žaidimai ir šokiai. Ir suaugusieji, ir vaikai triūsė dirbtuvių erdvėje. Buvo surengta išpūdin-ga koncertinė programa.

Organizatorių teigimu, festivalis „Po stebuklingu medžiu“ parodė, kad tautinė integracija gali vykti per bendrą patirtį, tarpusavio smalsumą, pagarbą savo šaknims ir gyvą bendruomenių bendravimą.

TBN inf.

Akimirkos iš festivalio „Po stebuklingu medžiu“

Nuotr. organizatorių

Klaipėdos gudai turi savo jūrą

„Prie mūsų prisijungia tie, kuriems tenka labai greitai išvykti iš Baltarusijos“, – sako VšĮ „Gudų idėjų jūra“ įkūrėjai Eugenija Valatouskaja ir Vitalijus Chasalau, į bendruomenę subūrę Klaipėdoje prieglobstį po 2020 metų įvykių Baltarusijoje radusius tautiečius.

„Pirmiausiai tai buvo grupė socialiniuose tinkluose, o vėliau supratome, kad galime pristatyti baltarusišką kultūrą ir jai atstovauti Klaipėdoje, – pasakoja Eugenija Valatouskaja. – Be to, norėjome bendrauti su bendraminčiais, žmonėmis, kurių vertybės yra tos pačios. Pradėjome rinktis ir minėti svarbias Baltarusijos datas bei įvykius. Rinkomės į diskusijas. Rinkomės, kad pakalbėtume baltarusiškai. Vėliau, sužinoję apie Klaipėdos tautinių kultūrų centro rengiamą tautinių mažumų kultūros festivalį, sumanėme jame dalyvauti. Bet ne kaip draugų grupę, o kaip oficiali organizacija“.

VšĮ „Gudų idėjų jūra“ aktyviai įsitraukė į Klaipėdos

miesto tautinių bendrijų kultūrinį gyvenimą, dalyvauja Tautinių kultūrų centro organizuojamoje bendroje veikloje ir skaičiuoja trečiuosius savo gyvavimo metus.

Rinkosi Lietuvą ir Klaipėdą

Į Lietuvą Eugenija Valatouskaja ir Vitalijus Chasalau su savo keturiais vaikais atvyko prieš ketverius metus. Jauniausias tada buvo dar visai kūdikis.

Pora pasakoja, kad palikti Baltarusiją jiems teko po aktyvaus dalyvavimo 2020 metais vykusiuose protestuose. Kurį laiką jie gyveno nuolatinėje baimėje, aiškiai suvokdami, kad jiems būtina iš šalies pasitraukti. Apsisprendimą pagreitino tarptautinė kompanija, kurioje dirbo Vitalijus. Įmonė nusprendė Baltarusijoje nutraukti savo veiklą. Pirmiausia šeima išvyko į Sakartvelą.

„Norėdami operatyviai pasitraukti iš Baltarusijos, mes galėjome rinktis iš Rytų šalių – Uzbekistaną, Kazachstaną, Sakartvelą, iš Europos šalių – Lenkiją, Lietuvą, Bulgariją. Mes išsirinkome Lietuvą, – pasakoja V. Chasalau. – Iš pradžių atvykome į Vilnių, bet vėliau nutarėme kurtis Klaipėdoje. Apsisprendimą nulėmė ir ekonominiai skaičiavimai, ir tai, kad Klaipėdoje jau gyveno giminaitė su šeima. Be to, mes šiame mieste lankėmės prieš gerą dešimtmetį. Tada mums Klaipėda labai patiko. Tai gyvas miestas, šalia – jūra“.

Pasak pašnekovų, palyginti su kitais atvykėliais, jiems kurtis Klaipėdoje buvo lengviau, nes IT srityje besidarbuojantis Vitalijus jau turėjo darbą toje pačioje kompanijoje ir galėjo dirbti nuotoliu iš bet kur. Žinoma, iššūkių būta nemažai.

„Buvo tikrai nelengva. Kai persikeli į kitą šalį, net tokie įprasti dalykai kaip apsipirkimas parduotuvėje, tampa nemažu iššūkiu, nes tu nieko nežinai, nesupranti. Reikia išsiaiškinti, kas kaip, kur, kiek kainuoja. Buitiniai reikalai atima labai daug, laiko ir jėgų“, – kūrmosi Klaipėdoje pradžią apibūdina Eugenija.

Šeima labai dėkinga Klaipėdos miesto savivaldybės darbuotojams, padėjusiems pasirinkti vaikų mokyklas, darželį. Vaikai lanko lietuviškas mokyklas, tad jie visi kalba lietuviškai.

„Mes iš jų mokomės kaip kirčiuoti, kaip tarti žodžius. Vaikai taiso mūsų klaidas, o mes kartais net negirdime to tarimo skirtumo“, – sako Vitalijus ir priduria, kad jų šeimoje kalbama keturiomis kalbomis – baltarusių, rusų, lietuvių ir anglų.

Gudai ar baltarusiai?

„Man labai patiko, kai Lietuvoje pirmą kartą žemėlapyje pamačiau pavadinimą Gudija. Pagalvojau, kaip gražu ir kaip gerai, kad yra kitas pavadinimas. Man Baltarusijos pavadinimas nepatinka. Balta Rusija? Mes nesame Rusija. Mes nesame rusai. Mes turime kitą kultūrą, kuri metai po metų, žingsnis po žingsnio buvo išstumama. Rusifikacija prasidėjo ne šiandien ir ne vakar. Dabar turime ką turime“, – svarsto Eugenija Valatouskaja.

Bendruomenės ateitis Baltarusijoje?

VšĮ „Gudų idėjų jūra“ veikloje dalyvauja apie 50 žmonių. Dauguma jų – vaikučius auginančios jaunos šeimos. Atsirado būtinybė įkurti ir sekmadieninę tautinę mokyklėlę. Eugenija – šios mokyklos mokytoja. Ji moko vaikus gudų kalbos. Vitalijus – apsiėmė eiti oficialias mokyklos direktoriaus pareigas. Bendruomenė

organizuoja savo šventes, išvykas. Džiaugiasi, kad pagaliau turi nuolatinę būstinę – vietą, kur gali susirinkti. Veikia ir suaugusiųjų lietuvių kalbos klubas, kur vieni kitus palaiko ir skatina mokytis kalbėti lietuviškai. Taip pat vyksta užsiėmimai, kuriuose studijuojami baltarusiški nacionaliniai kostiumai.

„Tikiu, kad po kurio laiko mes grįšime į Baltarusiją ir ten darysime kažką panašaus, ką veikiamo čia, – paklausta apie gudų bendruomenės ateitį sako Eugenija. – Manau, nesvarbu, kur tu gyveni ar mokaisi, svarbu, kad tu nepamirštum, baltarusiškų šaknų, baltarusio savyje, nepaisant, kad tu gal ir nebūsi Baltarusijos pilietis, bet turėsi galimybę laisvai grįžti į Baltarusiją. Šiuo metu mes tokios galimybės neturime. Mes stengiamės daryti tai, kas nuo mūsų priklauso. Gal šiek tiek plaukiame pasroviui, bet kas mums svarbu – stengiamės išlaikyti“.

Ilona Kabošytė

Susibūrus lengviau puoselėti tradicijas

Eugenija Valatouskaja ir Vitalijus Chasalau

Paminėtas „LS Logos“ steigėjo Jurijaus Ščuckij 80–metis

Liepos 14 d. Tautinių bendrijų namuose literatūrą rašančių rusų kalba Lietuvoje, literatūrinis susivienijimas „LS Logos“ surengė meninio žodžio ir muzikos popietę, skirtą pagerbti susivienijimo steigėją, poetą, aktorį, režisierių Jurij Ščuckij, švenčiantį 80-ąjį gimtadienį.

Jurij Ščuckij 1968 m. baigė Baltarusijos teatro institutą. Nuo 1970 m. vaidina Vilniaus senajame teatre. Eilėraščių, inscenizacijų ir pjesių autoriaus gyvenimo kelią, jo teatrinę veiklą, kūrybą gausiai susirinkusiems jubilato draugams, kolegoms ir gerbėjams pristatė „LS Logos“ narė Jelena Solovjova, surengusi su juo gyvą po-

kalbį. Sukaktuvininko asmenybės turtingumą kūrybiškai sleidė jo kolegos aktoriai Aleksandr Agarkov ir Vladimir Serov. Ištrauką iš Jurijaus Ščuckij pjesės skaitė „LS Logos“ pirmininkė Jelena Žolonko ir „LS Logos“ narys Aleh Tsitkou. Jubilaito eiles dainomis vertė Sergej Šeremet. Savo kūrybą skaitė ir pats jubilaitas.

Sukaktuvininką sveikino Jelena Šeremet, redagavusi jo knygas, Tarptautinės rašytojų ir publicistų asociacijos Lietuvoje prezidentas Levas Mesengiseris, V. Vysockio klubo vadovas Boris Šesternikov, poetė ir „LS Logos“ narė, renginio vedėja Ieva Achtaeva. „Mums labai svarbus Jūsų dalyvavimas „Logos“ vei-

kloje, svarbus Jūsų palaikymas ir nuoširdumas“, – kalbėjo literatūrinio susivienijimo „LS Logos“ pirmininkė Jelena Žolonko.

Jurij Ščuckij apie gyvenimą, kūrybą ir Lietuvą

Su Jurijumi Ščuckij kalbamės apie jo kūrybą, gyvenimą ir jo ryšį su Lietuva.

Minint Tautinių bendrijų dieną Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Jurijui Ščuckij už daugiau nei penkis dešimtmečius trunkančią kūrybinę ir visuomeninę veiklą, reikšmingą indėlį į Lietuvos tautinių mažumų kultūrinį gyvenimą, rusų kalba kuriančių menininkų bendruomenės stiprinimą bei kultūrų dialogo puoselėjimą Lietuvoje įteikė vardinį laikrodį.

Gerb. p. Jurij, kada ir kokie keliai Jus atvedė į Lietuvą ir kas Jums yra Lietuva?

Į Lietuvą atvykau dar 1946 metais. Tada man net metų nebuvo. Gimiau Smolenske. Tuo metu ten buvo beprotiškas badas ir mano mama ieškojo galimybių iš ten ištrūkti. Kiek žinau, iš pradžių ji galvojo apie Minską, tačiau šis miestas buvo smarkiai sugriautas ir buvo baisu į jį keltis. Mama pasirinko Lietuvą, Vilnių.

Mane ji atsivežė jau merdėjantį iš bado. Po pirmųjų lopšelyje dienų jo darbuotojai mamai patarė mane pasiimti, nes maitinamas net burnos neatverdavo. Darbuotojai nesitikėjo, kad išgyvensiu.

Matyt, burną atvėriau iš baimės, nes, kaip vėliau mama pasakojo, ji mane maitindama taip ėmė ant manęs šaukti, kad aš pradėjau išsižioti ir man buvo galima į burną įdėti šaukštelį manų košės. Taip po truputį ir pradėjau valgyti.

O Lietuva? Ši šalis man – mano gyvenimo erdvė. Kiek save prisimenu, visada žavėjausi Vilniumi, jo kalnais ir kalvomis, bokštais ir čia esančiu jaukumu.

Prisimenu, su bendramokslu užkopėme ant Trijų kryžių kalno, jis apsidairė ir sušuko: „Jurij, tik Vilnius! Tik čia galima gyventi ir kurti“. Aš ne tik myliu Lietuvą. Aš tiesiog čia gyvenu ir žinau, kad tai – mano. Mano dabartis.

Mokyklą baigėte Vilniuje?

Taip. Gaila, kad taip ir nepavyko gerai išmokti lietuvių kalbos, nors mano artimieji visi puikiai kalba lietuviškai. Turiu didelę bėdą su užsienio kalbomis. Mokykloje mokiausi vokiečių kalbą, institute – prancūzų, deja, nė viena iš tų kalbų taip ir nepradėjau kalbėti.

Dėl to, kad nemoku lietuvių kalbos, anksčiau jaučiau didelį kompleksą. Kompleksuodavau, kad negalėdavau lietuviškai susikalbėti. Paprastus dalykus dar galėdavau pasakyti, tačiau kai reikėdavo suprasti pokalbio esmę, šalia manęs turėdavo sėdėti žmogus, kuris man išversdavo.

Dabar iš to komplekso esu išsilaivinęs, nes supratau, kad ne kiekvienam duota išmokti užsienio kalbas ir kad tai nėra mano kaltė ar mano nelaimė. Tiesiog kalboms neturiu talento.

Tačiau baltarusių kalbą išmokote?

Taip, nors mūsų namuose baltarusiškai niekas nekalbėjo. Studijavau Baltarusijos teatro institute. 1968 metais ji baigęs dvejus metus vaidinau Baltarusijos teatre baltarusių kalba. Be to, ji labai panaši į rusų kalbą.

Taigi 1970-aisiais, kai atvykote dirbti į Vilnių, iš esmės grįžote namo?

Dar daugiau – grįžau pas savo mamą, nes ji čia gyveno. Tiesa, tai buvo komunalinis butas – bendra virtuvė ir visa kita, bet mes gyvenome draugiškai. Vėliau gavau trijų kambarių, 28 kvadratinį metrų butą.

Oho! Tais laikais tai buvo tikras turtas!

Žinoma. Nors butas buvo šildomas krosnimi, bet užtat jame jau buvo dujinė viryklė, tualetas... Vėliau gavau dabartinį butą.

O kodėl kilo mintis suburti rusų kalba rašančius kūrėjus?

Kadangi pats rusų kalba kūriau eilėraščius, scenarijus, esu parašęs dešimt pjesių, pastatęs 13 spektaklių, norėjau suburti bendraminčių kompaniją, kad galėtume susirinkę padiskutuoti apie kūrybą ir literatūrą, pabendrauti, galbūt kartu išleisti kokį leidinų-

ką. Ir, tiesą sakant, pradėjęs kurti susivienijimą „LS Logos“ net neįsivaizdavau nei tokios kūrėjų gausos, nei tokio aktyvumo. Netrukus pradėjome leisti vieną leidinį po kito. Dabar jau esame jų tiek išleidę, kad mano bibliotekoje jie sunkiai betelpa.

Vadinasi, rezultatas pranoko lūkesčius?

Taip. Ir, nepaisant to, kad kai kurie nuo pirmųjų susivienijimo veiklos dienų buvę žmonės jau išėjo iš šio gyvenimo, mes gyvuojame ir dirbame. Ir galiu pasakyti, kad į rusakalbius Lietuvoje kol kas žiūrima žymiai geriau nei Latvijoje ar Estijoje. Esame dėkingi, kad mūsų knygų leidybą finansuoja Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

Esate minėjęs, kad Jūsų mokytojai galvojo, jog būsite matematikas, kas lėmė, kad pasirinkote visiškai humanitarinį kelią – teatrą, režisūrą, poeziją?

Man atrodo, kad teatras ir matematika beveik tas pats. Man matematika buvo sudėtingos užduotys, kurias reikia išspręsti. Kiekvienas vaidmuo taip pat yra užduotis. Į vaidmenį reikia įsigilinti, suprasti jo esmę. Tam reikia logikos, sakyčiau netgi matematinio mąstymo. Ir, žinoma, vaizduotės. Nors teatrui gal geriau tinka žodis „įsivaizdavimas“. Būtent jis padeda patekti į kuriamo kito žmogaus vidų. Todėl kiekvienas mano sukurtas personažas yra visiškai kitas žmogus.

Nežinau, kas lėmė mano pasirinkimą. Dar būdamas ketverių metų darželio auklėtojai pasakiau, kad užaugęs būsiu artistas. Gal man trūko dėmesio ir norėjau būti kažkuo kitu, kas pritrauktų kitų dėmesį?..

Per savo darbo metus teatre esu sukūręs daugiau kaip 200 vaidmenų. Nedaugelis aktorių pasiekia tokį vaidmenų skaičių.

Žinoma, kiekviename jų atpažįstu dalelę savęs. Juk žmogus yra visata. Jame yra visko – šviečiančių ir gėstančių žvaigždžių, juodųjų skylių, audrų, jūrų, vandenynų. Viskas yra viename žmoguje. Reikia atsiverti tai visatos energijai. Tada pradedi pažinti pasaulį.

Iš esmės visi mes esame beprotiškai talentingi.

Dievas kiekvienam žmogui duoda talentų. Kiekvienas vaikas gimdamas jau yra genijus. Tik ne visi savo genialumą atskleidžiame.

Kaip pavyksta nepasimesti tarp savęs ir personažo?

Žinoma, kartais spektaklio metu su personažu susilieji. Tačiau kiekviename vaidmenyje yra mano santykis su personažu. Prisimenu vieną personažą – banditą. Kurdamas jį vis dėlto aš supratau, kodėl jis tapo banditu. Todėl, kad jis visus mylėjo, o jo niekas nemylėjo. Bet jis norėjo būti mylimas.

Kurdamas personažą aš turiu ne tik priimti tą kitą – kuriamą – žmogų, bet per jį suprasti ir save. Tai labai sunku paaiškinti... Čia slypi maža tiesa, kurios mes kartais nesuprantame. Mes tiesiog gyvename.

Kai pradedi mąstyti, kai lieki vienas, kai draugai dėl įvairių priežasčių pasitraukia, pradedi iš naujo apmąstyti visą savo gyvenimą, ateina suvokimas, kad mes tiesiog turime gyventi. Gyventi ir kvėpuoti.

Neseniai atšventėte 80-metį. Jūsų manymu, tai daug ar mažai?

Nežinau. Man kažkaip nesvarbu. Dabar išėjau iš teatro. Tiesa, išėjau ta prasme, kad nebegaunu viso atlyginimo, kurį anksčiau gaudavau. Tačiau likau aštuoniuose spektakliuose ir dirbu pagal autorinę sutartį. Trumpai tariant, aš dar nesu visiškai išėjęs iš teatro.

Dėkoju už pokalbį.

Kalbino Genovaitė Paulikaitė

Lukiškių aikštėje – tautinių bendrijų kultūrų susitikimas

Rugsėjo 19–20 dienomis Vilniuje, Lukiškių aikštėje skambėjo įvairių tautų muzika ir dainos, stebino šokiai. Vilniečius ir svečius pažinti kitų Lietuvoje gyvenančių tautų kultūrą ir maloniai praleisti savaitgalį kvietė Tautinių bendrijų namų parengta programa „Susitinkame Vilniuje“.

Kaip sveikindamas šventės dalyvius ir svečius teigė Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorius Dainius Babilas, Lietuva šimtmečius buvo daugiatautė valstybė, kurią kūrė įvairių tautybių ir tikėjimų žmonės, todėl netoleruoti 2026 m. rugsėjo 11 d. prie Kauno mečetės musulmonų

bendruomenės pamaldų metu įvykusio incidento iniciatorių ir dalyvių veiksmai, darantys žalą tautinei ir religinei darnai – svarbiems valstybės saugumo ir visuomenės sanglaudos pagrindams.

Dvi dienas Lukiškių aikštėje koncertavo Lietuvos totorių, baltarusių, rusų, totorių, ukrainiečių, kirgizų, vokiečių, graikų kolektyvai. Netoli scenos lankytojų laukė „Menų palapinės“, kuriose buvo galima susipažinti su tautinių bendrijų kūryba. Čia buvo galima pasigėrėti įvairiais rankdarbiais, tapyba, sudalyvauti viktorinoje ar išbandyti Kirgizijos kalnuose populiarų ir seną kauliukų žaidimą. Šalia „Menų palapinės“ kvapais viliojo armėnų kepami šašlykai, tadžikų, uzbekų ir kirgizų gaminamas plovas.

Karolina Baltmiskė

Tautinių mažumų departamento direktorius Dainius Babilas

Nuotr. Karolinos Baltmiskės

Lietuvos totorių folkloro ansamblis „Efsane“

Vilniaus ukrainiečių bendrijos ansamblis „Svitanoč“ ir bendruomenės pirmininkė Natalija Šertvytienė

Totorių kultūros centro folkloro ansamblio „Ilšu“ merginos

Vilniaus vokiečių kultūros bendruomenės ansamblis „Heimatgruss“

Vakaras jaunatviškos energijos sukury

Rugsėjo 18-osios vakarą Vilniaus kolegijos Pedagogikos fakulteto Aktų salėje emocijos liejosi per kraštus. Čia vyko Tarptautinio vaikų romų festivalio „Miricle“ (Karoliukai) koncertas, į kurį žiūrovus ir dalyvius pakvietė Lietuvos vaikų fondas ir Romų visuomenės centras.

„Festivalyje dalyvauja devyni kolektyvai. Didžioji jų dalis iš Lietuvos, bet turime ir svečių iš užsienio. Sulaukėme kolektyvų iš Čekijos ir Estijos“, – sakė Romų visuomenės centro vadovė Svetlana Novopolskaja.

Festivalio koncertas prasidėjo romų himnu „Dželem dželem“, kurį atliko Konsuela Mačiulevičiūtė.

Festivalio scenoje ugningų šokių puokštę dalyviams ir svečiams dovanojo Romų visuomenės

centro ansamblis „Roma de drom“, vadovaujamas Marijos Milevič. Skambėjo rusų liaudies ansamblio „Laduški“, vadovės Snezhana Prokopovich ir Natalija Barkouskaja, atliekamos dainos. Romų dainomis pradžiugino iš Čekijos atvykęs romų ansamblis „Romano vodi“, vadovaujamas Milan Bindatsch. Judesių plastiškumu džiugino totorių ansamblis „Ilšu“, vadovaujamas Ilker Teker. Plojimų audrą sukėlė iš Kybartų atvykęs ansamblis „Roma paše jag“, vadovės Birutė Rusevičienė ir Donata Andziulienė. Kartu su romėmis kolektyve šoka ir lietuvaitė, sugebėjusi žiūrovus papirkti romų šokių ekspresija. Temperamentingus šokius keitė rami, bet ne mažiau žavinti baltarusių vokalinio ansamblio „Lenočak“, vadovaujamo Valentinos Kovalčuk programa. Šis kolektyvas atvyko iš Vilniaus Pranciškaus Skorinos gimnazijos. Baltarusišką

melodiją vėl keitė romų muzikos ritmas. Scenoje sukosi svečiai iš Estijos – Valgos romų kultūros centro ansamblio „Shukar Roma“, vadovaujamo Ramillos Anissimovos, šokėjai. Žaismingumu, smagiu šokiu ir muzika į festivalio koncertą įsiliejo Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijos šokių ansamblis „Simcha“, vadovė Natalia Rapoport. Koncertą užbaigė iš Čekijos atvykęs ansamblis „Čerchenia“, vadovas Tomáš Šimik.

Barbora Gaudutė

Ansamblis „Roma pašė jag“

Romų visuomenės centrą su 25-mečiu pasveikino Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazija

Vilniaus Šolomo Aleichemo ORT gimnazijos šokių ansamblis „Simcha“

Romų himną atliko Konsuela Maciulevičiūtė

Nuotr. Karolinos Baltiškės

Spalvingas, melodingas ir ekspresyvus romų festivalis „Gypsy Fest“

Rugsėjo 19-osios popietę Rotušės aikštę užliejo spalvos, melodijos ir kiekvieną uždeganti ekspresija. Taip prasidėjo dešimtas tarptautinis romų kultūros festivalis „Gypsy Fest“. Šiomet šis festivalis buvo įrašytas į Lietuvos nematerialaus kultūros paveldo verčių sąvadą.

Iš Rotušės aikštės tradicinės, itin spalvingos ir skambančios eitynės vingiavo Vilniaus senamiesčio gatvėmis link V. Kudirkos aikštės. Šokėjai, karieta ir joje didžiuliais sparnais mojuojanti paukštė, žirgai, baikeriai, dainuojantis autobusas traukė vilniečių ir svečių dėmesį. „Džiaugiuosi, kaip žmonės, ypač jaunimas įsitraukė į eitynes. Mačiau, kiek mus fotografavo ir filmavo“, – jau po festivalio išpūdziais apie eitynes, padedančias pažinti romų kultūrą, dalijosi Lietuvos romų bendruomenės pirmininkas Ištvanas Kvik.

būriavosi klausytojai. Susirinkusiųjų gausa rodė, kad koncertui parinkta vieta sunkiai talpina visus žiūrovus.

Festivalį pasveikino Tautinių mažumų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktorius Dainius Babilas. Susirinkusiuosius jis paprašė pamiršti vis dar gajų vieną žodį ir romus vadinti romais.

„Šiomet į festivalį atvyko apie 200 dalyvių. Daugiausia – iš Lietuvos. Per šį festivalį mes norėjome parodyti Lietuvos romų suburtus kolektyvus. Atvyko kolektyvai iš Kybartų, Troškūnų, Panevėžio, Šiaulių, Žagarės, Naujosios Akmenės, Jonavės. Be abejo, festivalyje dalyvavo Vilniaus kolektyvai. Sulaukėme atlikėjų iš Latvijos, Estijos, Čekijos, Vokietijos, Ukrainos, Serbijos, – „Gypsy Fest“ dalyvius vardiavo Ištvanas Kvik. – Dalyvių gausa rodo romų bendruomenėse vykstančius pokyčius. Atsirado daugiau pasitikėjimo. Bendruomenės nariai patikėjo, kad galima surengti šventę miestui, tad vis daugiau jų prisideda prie festivalio organizavimo. Kol kas festivalis vyksta Vilniuje, bet galvojame, gal verta kitais metais jį rengti Kaune“.

Festivalio koncertą papildė jau trečius metus rengiamas jaunųjų romų talentų konkursas „Romavision“. Šiomet jame varžėsi keturi atlikėjai iš Lietuvos, Latvijos, Čekijos ir Vokietijos. Konkursą laimėjo Daniela iš Naujosios Akmenės.

Vilniečius ir sostinės svečius sveikina Ištvanas Kvik

Nuotr. Karolinos Baltiškės

Festivalis „Gypsy Fest“ lankytojus kvietė susipažinti ir su romų kulinariu paveldu, rankdarbiais, atributais ir tradicijomis.

Festivalį „Gypsy Fest“ organizuoja Lietuvos romų

bendruomenė, partneriai – Baltijos regiono romų asociacija, Romų jaunimo centras „Jekhipe“, Romų visuomenės centras. Festivalį remia Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Vilniaus miesto savivaldybė.

Barbora Gaudutė

Pažinti įvairių tautų kultūrą kvietė Kaunas

„Šių metų „Kultūrų sodas 2026“ festivalis dar šiek tiek ūgtelėjo – jis papildytas naujais renginiais, naujomis erdvėmis, jo trukmė kiek ilgesnė. Per 11 dienų – nuo rugsėjo 2 iki 12 dienos, surengta 13 renginių. Kartais juokaujame, kad augant festivaliui, netrukus, reikės viso mėnesio“, – apie rugsėjo mėnesį laikinojoje Lietuvos sostinėje vykusį devintąjį festivalį pasakoja Kauno įvairių tautų kultūros centro direktorė Eglė Rušinskaitė.

Festivalis prasidėjo žaismingai

Devintąjį kartą sugrįžęs festivalis „Kultūrų sodas“ šįkart kvietė iš arčiau pažinti turtingą Lietuvoje gyvenančių tautinių bendruomenių istoriją ir tradicijas. Prasidėjo viskas smagiai ir įtraukiančiai – Kauno menininkų namuose netrūko azarto: čia vyko protmūšis „15.4 kultūros“. Susirinkusieji sprendė galvosūkius apie tai, ką iš tiesų reiškia skaičius 154, kokios tautinių mažumų nematerialaus paveldo vertybės yra įtrauktos į Lietuvos sąvadą ir ką iš tikrųjų žinome apie šalia gyvenančias tautines bendruomenes. Vakaras prabėgo linksmi, o džiugiausia, kad prisijungę istorijos bei kultūros entuziastai taip pat suko galvas ir sužinojo

naujų faktų.

Miestas – atversta knyga

Iš karto po protmūšio prasidėjo ir pažintinių ekskursijų maratonas, per kurį Kaunas atsivėrė kaip daugiakultūris miestas, kokio dalyviai dar nebuvo matę. Viena ekskursija vedė po vokiečių kultūros ir pramonės paveldą Kaune, kita – „Daugiakultūris Kaunas“ – priminė, kad išskirtinai lietuvišku laikomas miestas ne visuomet toks buvo: tarpukariu čia gyveno gausi žydų bendruomenė, gatvėse skambėjo vokiečių, prancūzų ir kitos kalbos, o istorijos sluoksniuose slypi rusų, lenkų, totorių pėdsakai. Dar viena ekskursija pasakojo apie Kauno „magometonus“ ir vienintelę mūrinę mečetę Baltijos šalyse, kurią pastatė nedidelė miesto musulmonų bendruomenė. Ekskursija „Evangelikai liuteronai Kaune“ nukėlė į XVI amžių, kai senamiestyje klestėjo stipri vokiečių bendruomenė, atsinešusi liuteronų tikėjimą.

Kelios ekskursijos vedė ir prie miesto maldos namų – sentikių cerkvės Žaliakalnyje, choralinės sinagogos bei Kauno mečetės, kurių kiekviena saugo savo

bendruomenės istoriją. Netikėčiausia kelionė – „Kau-
nas ir senovės Egiptas“ – atskleidė, kaip senoji Nilo
civilizacija įkvėpė tarpukario Lietuvos kultūros veikė-
jus ir paliko pėdsakų Kauno gatvėse.

Lietuvos istorinės tautinės mažumos

Pagal Lietuvos tautinių mažumų įstatymą, Lietu-
voje gyvena trys istorinės tautinės mažumos, kurioms
vienintelė tėvynė yra Lietuva: karaimai, totoriai ir ro-
mai, su kuriomis susipažinti kvietė festivalis.

Karaimai – bendruomenė, skaičiuojanti tik apie
200 savo narių, į Lietuvą atkeliavusi dar XIV amžiaus
pabaigoje, kai Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas
po žygių į Krymą Trakuose apgyvendino kelis šim-
tus karaimų šeimų. Vykusiame renginyje „Karaimų
kultūros skambesys ir skonis“ VDU Užsienio kalbų
institute, karaimų bendruomenės narė Kotryna Ra-
jeckaitė pasakojo apie šią tautinę mažumą, jos istoriją,
tradicijas ir kalbą. Jos mama Margarita Rajeckienė –
karaimų tradicinio paveldo meistrė – pristatė archajiš-
kas vestuvių tradicijas ir tradicinį vestuvinių pyragų su
medumi ir razinomis, Muzikos akademijos studentai
Aurelija Turskytė ir Dovydas Stralkus sudainavo ka-
raimų dainą „Širin el“.

Totoriai, nuo Vytauto Didžiojo laikų įsikūrę Lie-
tuvoje ir palikę gilų pėdsaką jos istorijoje – nuo karin-
ių pasiekimų iki turtingo kulinarinio paveldo, – buvo
pristatyti atskiroje paskaitoje apie jų istoriją Kaune
XV–XXI amžiuje.

Apie Lietuvos romų kultūrą, tradicijas ir paveldą
pasakojo Vaiva Poškaitė-Kovaliuk, renginio, kurio
metu buvo galima apžiūrėti fotografijų parodą „Aš
romė – aš europietė: tapatybės, laisvės ir orumo man-
ifestas“ bei pasigėrėti į festivalį įsijungusiu jaunimo
šokių ansambliu iš Kybartų „Roma pašė jag“.

Festivalio baigiamasis renginys

Baigiamasis festivalio „Kultūrų sodas“ renginys
įvyko Istorinės Lietuvos Respublikos Prezidentūros
sodelyje. Vyko šventinis koncertas ir edukacijų mugė
– diena, kupina pačių įvairiausių veiklų, muzikos,
dainų ir šokių. Koncertą pradėjo ansamblis „Šilko
stygos“, vadovaujamas etnomuzikologės dr. Lau-
ros Lukenskienės, kartu su Joana Daunyte (arfa) ir

Giedriumi Balbieriu (kontrabosas). Jų pasirodymas
buvo simboliškas – juk 2026-ieji Lietuvoje paskelbti
Kanklių metais, o „Šilko stygos“ tradicinę lietuvių
muziką skambino būtent kanklėmis, arfa ir kontra-
bosu, grodami liaudies šokius, valsus, polkas bei savo
improvizacijas. Toliau sceną pasiekė liaudies dainų ir
šokių kolektyvas „Wilenka“ – pirmasis lenkų vaikų ir
jaunimo dainų bei šokių kolektyvas Lietuvoje, įkur-
tas dar 1972 metais ir šiemet „Kultūrų sodo“ scenoje
pasirodęs pirmą kartą. Sveikinamas buvo ir karaimų
šokių ansamblis „OJUN“, auginantis jauną šokėjų
kartą.

Scenoje netrūko ir spalvingų svečių: kirgizų ben-
druomenė, Kauno žydų bendruomenė sveikinanti tą
dieną visus su Roš ha-šana – žydų Naujaisiais metais.
Vėliau savo tautinių kostiumų spalvomis džiugino
Lietuvos meksikiečių bendruomenės folkloro šokių
grupė „México Lindo“, o Kauno klubo „Nadežda“
pirmininkė dr. Elena Suodienė, paskaitė festivaliui
skirtą eilėraštį. Senovės Egipto studija „Dendera“
scenoje pasirodė pirmą kartą – jos įkūrėja Sandra Ve-
prauskienė skaitė „Didįjį himną Átonui“, akompa-
nuojant Kadim Mazin unikaliu ūdu instrumentu.

Kultūrą pristatė kartvelų šokių ansamblis „Man-
dili“, ukrainiečių ansamblis „Malvos“ bei asociacija
„Stožary“, žiurovus spalvomis stebino ir žavėjo fes-
tivalyje pasirodžiusi kolumbiečių šokių grupė „Co-
lombia Tierra Querida“. Vokiečių kultūros bendrija
„Heimatgruss“, šiemet mininti 37-erius veiklos me-
tus, dainavo vokiškas dainas, kurios jau seniai visiems
tapo savos. Skambėjo ir žydų dainų bei šokių ansam-
blio „Fajerlech“ pasirodymas. Šis ansamblis šiemet
švenčia 55 metų sukaktį. Liaudies dainas dainavo vie-
nas seniausių lenkų ansamblių Lietuvoje „Kotwica“,
dainomis ir šokiais džiugino Lietuvos totorių folkloro
ansamblis „Efsane“. Kauno armėnų bendrijos jauni-
mo kolektyvas „Hayrenik“ atliko armėniškas dainas
ir šokius, o programą vainikavo 2024 metais Kaune
susikūręs tarpkultūrinis ansamblis „Radana“.

Sodelyje netrūko ir skanėstų bei rankų darbo at-
radimų. Marius Radlinskas džiugino totorišku plo-
vu, Krymo totorė Elvira Drozdova mokė tradicinių
amatų – siuvinėjimo ir ornamento „Ornek“ piešimo,
Dieveniškinių Simono Karczmaro amatų kiemas prista-
tė Šalčininkų krašto kulinarinį paveldą su degustacija.

Kirgizų bendruomenė vaišino tradiciniu duonos kepiniais „borsok“, azerbaidžanietiška bendruomenė „Narmin Ali & SPEAK & Land of Fire“ pilstė tradicinę arbatą iš samovaro ir pasakojo apie į UNESCO paveldą įtrauktą kilimų audimo meną. Marokiečių asociacija „Al Maghrib“ ir Filipiniečių – lietuvių draugija supažindino su savo šalių kultūra ir skoniais. Lietuvos tautodailininkų sąjungos Kauno bendrijos meistrės – karpinių ir šiaudinių sodų kūrėja Eglė Vindašienė bei juostų audėja Birutė Račkaitienė mokė senųjų lietuviškų amatų paslapčių. Savo veiklą pristatė ir Klaipėdos tautinių kultūrų centras su edukacija „Švyturiai“, Indų bendruomenė „Apti“,

VDU Užsienio kalbų institutas rengė smagias kalbų dirbtuves, Kauno Antano Martinaičio dailės mokykla džiugino kūrybiniais užsiėmimais, ilgametė Centro partnerė – savanorių organizacija „Actio Catholica Patria“ dalinosi informacija apie savanorystę ir vaišino visus svečius arbata bei kava.

Spalvingas festivalis kasmet pasakoja bendrą, įvairių tautų kartu kurtą Kauno ir Lietuvos istoriją, leidžia iš arčiau susipažinti ir pasidžiaugti, tuo, jog Lietuvoje yra įvairių tautų istorijos, kalbos ir tradicijos atranda savo namus čia, ir šiuose namuose kasmet atsiranda vietos naujai istorijai papasakoti ir išgirsti.

Barbora Gaudutė

Renginiais turtinga TRPA vasara

Rugsėjo 26 d. Tautinių bendrijų namuose įvyko Tarptautinių rašytojų ir publicistų asociacijos (TRPA) Respublikinės draugijos baigiamasis tarptautinio literatūros festivalio-konkurso „Baltijos Gamajūnas“ etapas, skirtas 125-osioms Lietuvos dramaturgo, prozininko, vertėjo ir kultūros veikėjo Juozo Grušo gimimo metinėms. Renginyje buvo apdovanoti konkurso nugalėtojai, pristatytas jau 12-asis tarptautinis literatūros ir publicistikos almanachas „Stupeni 2026“. Renginio literatūrinėje programoje dalyvavo konkurso laureatai, almanacho autoriai ir festivalio svečiai. Šis renginys vainikavo renginiais turtingą ir įdomią TRPA 2026-ųjų vasarą.

Birželio 20 d. įvyko popietė, skirta žurnalisto ir poeto Sergejaus Lavrovo 80-mečiui ir jo knygos „Iš tolimų kelionių“ pristatymui. Šioje knygoje – Sergejaus Lavrovo per daugelį metų Lietuvos spaudoje publikuoti straipsniai.

Kitas renginys įvyko birželio 26-ąją. Tai buvo svečio iš Izraelio, populiaraus rašytojo litvako Michailo Landburgo dviejų knygų, kurias spaudai parengė ir išleido TRPA, pristatymas. TRPA prezidentas Levas Mesengiseris auditoriją supažindino su rašytojo kūrybinio kelio istorija. Mintimis apie svečio kūrybos svarbą dalijosi Sergejus Lavrovas, Samoilas Lormanas. Michailo Landburgo kūrybos vertėja į lietuvių kalbą Elena Suodienė apžvelgė kūrybos menines ypatybes, padėkojo pirmajai šio autoriaus kūrinių į lietuvių kalbą vertėjai Leonidai

Kriščiūnienei iš Marijampolės. Jos Michailo Landburgo novelių vertimų knygą „Pėdsakai“ TRPA parengė spaudai ir išleido 2025 metais. E. Suodienė pabrėžė TRPA svarų indėlį į šio įdomaus rašytojo-litvako vardo populiarinimą Lietuvoje ir už jos ribų: surengtos dvi konferencijos ir įvairūs susitikimai su skaitytojais, apie šio rašytojo kūrybą parašyta daug straipsnių.

Birželio 27 d. vyko mokslinė-praktinė konferencija, skirta žymaus Lietuvos rašytojo ir dramaturgo Juozo Grušo 125-iiui. Renginį pradėjo TRPA prezidentas Levas Mesengiseris. Vilniaus senojo teatro aktorius Jurij Ščuckij prisiminė sukurtus vaidmenis Juozo Grušo pjesių pastatymuose. TRPA narė poetė Julija Meškerevičienė pranešime sugretino etines, filosofines, socialines problemas, kurias savo kūryboje kėlė Juozas Grušas, su nūdienos realijomis. Poetė ir vertėja Laima Debesiūnienė papasakojo apie Juozo Grušo pjesės „Barbora Radvilaitė“ pastatymą Kauno dramos teatre 1972 metais, apie režisieriaus Jono Jurašo likimą. TRPA viceprezidentė Elena Suodienė perskaitė savo poemą apie Juozo Grušo dramą „Barbora Radvilaitė“. Šią vasarą įvyko ir konferencija, skirta Lietuvos rusų literatūrai. Pranešimus apie TRPA literatūros almanachą „Stupeni 2025“ parengė literatūros apžvalgininkė Liudmila Riabenko-Zonn ir Elena Suodienė.

Taip pat šią vasarą surengti Ievos Achtajevos moderuoti tradiciniai „Atviri skaitiniai“, kuriuose dalyvavo kūrėjai iš Lietuvos ir užsienio.

Rugpjūčio 1-ąją Tautinių bendrijų namuose vyko susitikimas su šiuo metu Izraelyje gyvenančia poete Viktorija Levin. Kaip renginio pradžioje apžvelgdamas kūrėjos gyvenimą kalbėjo TRPA prezidentas Levas Mesengiseris, ji yra daugiau kaip 30 prozos, poezijos ir vertimų knygų autorė. Jos kūriniai publikuoti Izraelyje, Rusijoje, Vokietijoje, Bulgarijoje, Lietuvoje, Anglijoje, Ukrainoje ir kitose šalyse. 2023 ir 2026 metais ji tapo tarptautinio literatūros festivalio-konkurso „Baltijos Gamajūnas“ (Lietuva) diplomante. V. Levin yra TRPA narė. Nuo 1997 metų gyvena Izraelyje. Mintimis apie viešnios kūrybą dalijosi TRPA nariai. Nuo poetės, prozininkės ir vertėjos Viktorijos Levin skaitomų eilių bei prozos kūrinių sklido kūrybinio polėkio bangos, o iš salės plaukė atsakomoji šiluma ir dėkingumas.

Elena Suodienė

Daugiakalbė Vilija – skirtingų kultūrų ir kalbų susitikimo erdvė

Jau vienuoliktus metus rugpjūtį Vilniuje vyko išskirtinis kultūros renginys – tarptautinis literatūros festivalis „Daugiakalbė Vilija“, suburiantis skirtingomis kalbomis kuriančius autorius.

Festivalį inicijavo ir daugelį metų jį puoselėjo dviejų literatūrinių organizacijų vadovai – dr. Elena Suodienė, atstovaujanti Kauno literatūrų klubui „Poetograd“, ir tuometis Vilniaus literatūrinio susivienijimo „LS LOGOS“ pirmininkas Vladimiras Kolcovas-Navrockis. Ilgą laiką festivalis vykdavo Adomo Mickevičiaus muziejuje, o pastaraisiais metais renginiui buvo pasirinkta kita jauki erdvė istorinėje Vilniaus dalyje – J. Basanavičiaus gatvėje įsikūrusiame „Iniciatyvų centre“.

Festivalio „Daugiakalbė Vilija“ dalyviams suteikiama galimybė pristatyti savo kūrybą gimtąja kalba, būti išgirstiems, pažinti kitų kultūrų literatūrines tradicijas ir pajusti ryšį su Lietuva bei joje gyvenančiais skirtingų tautybių žmonėmis. Kiekvienas festivalio balsas yra savitas, ryškus ir nepakartojamas.

Ne išimtis buvo ir 2026-ieji – vienuoliktasis festivalis padovanojo jo dalyviams naujų pažinčių ir kultūrinių ryšių. Šiemet greta lietuvių, lenkų, baltarusių ir rusų kalbomis skambėjusių kūrinių pirmą kartą buvo skaitoma poezija ir proza tadžikų kalba. Ypatingais festivalio svečiais tapo Tadžikistano-Baltijos kultūros centro pirmininkas Mamurali Ibrogimov ir Dodojon Jakubov.

Festivalio vedėja dr. Elena Suodienė šiltais žodžiais pasitiko kiekvieną dalyvį. Daugelis kūrėjų į „Daugiakalbė Viliją“ sugrįžta kasmet ir jau seniai tapo neatšiejama jos dalimi. Tai poetės Irina Masterman, Vera Svincova, Eva Achtajeva, be savo kūrybos pristatę JAV gyvenančios poetės Julijos Rezinės poeziją, Nina Chižij, Lilija Nosko, Valentina Skardžiuviene, Miroslava Bartoševič, Galina Ivanova, Liudmila Olifson, autoriai Franc Radzivilovič ir Vitalij Tobanev. Skambėjo ir Jelenos Šeremet eilės. Pirmą kartą dalyvavo festivalyje bei savo kūrybą pristatė Ksenija Nikolskaja ir Igoris Pozdniakovas.

Renginio pradžioje susirinkusiuosius pasveikino Tarptautinės rašytojų ir publicistų asociacijos prezidentas Levas Mesengiseris.

Festivalis baigėsi neformaliu bendravimu prie arbatos puodelio. Žiūrovai turėjo galimybę artimiau pabendrauti su autoriais, o kūrėjai – geriau pažinti vieni kitus, pasidalyti mintimis ir užmegzti naujus kūrybinius ryšius.

Festivalis „Daugiakalbė Vilija“ dar kartą parodė, kad skirtingos kalbos ne atskiria, o padeda mums atrasti vieniems kitus. Literatūra tampa erdve, kurioje susitinka žmonės, kultūros ir patirtys, o daugybė skirtingų balsų susilieja į vieną gyvą tėkmę.

Jelena Žolanko

Wojciech Piotrowicz

Gimė 1940 metais. Poetas, prozaikas, publicistas. Vidurinę mokyklą baigė Tarakonyse (Vilniaus r.) Studijavo Vilniaus Universiteto Matematikos ir Fizikos fakultete. Dirbo Statistikos biuro skaičiavimo centre bei reporteriu lenkų kalba leidžiamoje spaudoje ir Lietuvos radijuje.

Debiutavo poezijos antologijoje „Virš tylių Neries bangų“ (Sponad Wilii cichych fal) (1985). Jo eilėraščiai buvo spausdinami knygoje „Lenkų poezija. Tūkstantmečio antologija“ (1998, 2 t.). Išleido savo poezijos ir prozos rinkinius „Nec mergitur“ (1992), „Virš triukšmo“ (Nad zgiełk) (1995), „Adata ir išpažintis. Vilniaus pasakojimai“ (Igla i spowiedź. Gawędy wileńskie) (1998), „Giliai ir iš arti“ (W głąb i z bliska) (2005), „Mano erdvėlaikis“ (Moja czasoprzestrzeń) (2015). Verčia lietuvių, rusų, baltarusių poeziją į lenkų kalbą.

Išleido nemažai knygų kartu su Rimantu Šalna ir Henriku Mažuliu. Jo eilėraščiai yra publikuojami Lietuvoje ir Lenkijoje.

Matce

W ukołysanej podwileńskim pejzażem wsi
dałaś mi życie

Po nierozrztutnym skrawku na ziemi
szczodrym li tylko w piosnki ptasie
i tęcze
wiodły mnie Twoje ręce
i serce

Niezawodna przystań spokoju i ciepła
gdy staję –
wieczny dłużnik
gołębiej bieli Twojej głowy
i dobroci

Bieniakonie

Bieniakonie osada niewielka
ale piękna i cicha o tyle
że usłyszysz jak rosy kropelka
zmywa płytę co kryje Marylę
jak liść złoty odwieczny klon roni
na kamienie na resztki metalu
na legendę w pamięci opalu
i na ciszę żaden dzwon nie dzwoni

Wieków tchnienie omuska ci skronie
i pamiętne będą Bieniakonie

Przedemną szli

Ta chwila
kataraktą mroku ciska w dół
drzew czuby przywołuje na różowo

Godzina oślepienia i gorąca
majolikowym kloszem gnecie
utrzymywanym ledwo – ledwo
poprzez jarzący nit południa

Skradzione cienie się odnajdą
rozpanoszą
po szare zatopienie
różowych z innej strony drzew

A dalej istny czarny potop

We własny ślad obute stopy na
wspinaczkę
aż do gwiazd

Agnieszka Masalytė

Gimė 1995 m. Vilniuje. Baigė Adomo Mickevičiaus gimnaziją. Vilniaus universiteto Polonistikos centre studijavo lenkų kalbą. Kaip poetė debiutavo 2011 m. Vilniaus krašto savaitraščio priede „Rota“. Verčia lietuvių poeziją į lenkų kalbą ir lenkų į lietuvių. Jos pačios eilėraščiai išversti į lietuvių ir graikų kalbas. Nuo 2022 metų leidžia atvirukus su savo eilėraščiais. Jos poezija yra spausdinama įvairiose antologijose Lietuvoje ir Lenkijoje.

Taka bajka

Nie bėdžiemų žyć dľugo i szczęśliwie.
Tu smutek i gľowa pochylona troskliwie,
I coraz częściej trwają takie chwile,
Gdzie dwóch się rodzi, a pięćiu ginie,
Gdzie tworzy Pan Bóg, a człowiek rujnuje,
Gdzie strach i niemoc nad wszystkim panuje,
Gdzie, aby iść naprzód, potrzeba być w tyle.
Tu nie ma początku, nie będzie też końca,
Widzimy niebo, żyjemy bez słońca.
Choć mamy wszystko, a przecież nie mamy,
Życie swe szybciej niż książki czytamy.
I nie ma królów, magie nie działają,
Inaczej tutaj każdego witają.

Przebudzenie

Nocą płyną obłoki
Ciężkie jak ołów.
Wiatr tuli szybę
I dusza drętwieje.
Gdy dnieje, kielkuje nadzieja

Na lepsze.
Słyszysz? To ptak się wydziera,
I po co mu to?
A niech się wydziera!
Czuję lekkość i stopa nad ziemią.
Biegnę za wiatrem!
To ci dopiero wyścigi.

Słońce wyszło zza chmur.
Nie jestem już sama.

Naucz

Naucz mnie wirować jak płatek śniegu,
Lecz nigdy nie spadać na ziemię.
Nie chcę być zdeptana.

Naucz mnie wędrować i czuć zmęczenie,
Ale nigdy nie tkwić na rozstajach.
Nie chcę przegapić najważniejszych dróg.

Kochać mnie naucz,
Nie zapominać, że miłość niestała,
Często podobna tajfunowi.

Nauczycielu, naucz mnie marzyć,
Lecz i pamiętać o rzeczywistości.
Tylko tu spędzamy noc i dzień.

VILNIUS
XXI
TARPTAUTINIS
FOLKLORO
FESTIVALIS

POKROVO VARPAI

Lapkričio 4 d.

19.00

Lietuvos nacionalinė filharmonija
(Aušros Vartų g. 5)

Atidarymo koncertas
FOLKLORAS IR DABARTIS

I d. Leon SOMOV, „ECHO OF THE PAST“
(WORLD MUSIC projektas,
pasaulinė premjera)

II d. GYVOJI TRADICIJA

Dalyvauja kolektyvai iš Lietuvos,
Armėnijos, Bulgarijos,
Ispanijos, Latvijos,
Lenkijos, Norvegijos,
Sakartvelo ir Ukrainos
Bilietus platina kakava.lt

Lapkričio 5 d.

10.00

Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra
(Stiklių g. 4)

KONFERENCIJA

Gyva tradicija:
tautų kultūra tarp archyvų ir scenos

18.00

Vilniaus universiteto Teatro salė
(Universiteto g. 3)

UNIKALIOS TRADICIJOS

Lietuvos ir užsienio
folkloro ansamblių koncertas

Sekite festivalio „Pokrovo varpai“
informacijos atnaujinimus
  paskyrose bei www.ltmfc.lt

Lapkričio 6 d.

10.00-15.00

Vilniaus senamiesčio atnaujinimo agentūra
(Stiklių g. 4)

TRADICINIO DAINAVIMO LABORATORIJA

18.00

Šv. Kotrynos bažnyčia
(Vilniaus g. 30)

MUZIKA GURMANAMS

I d. Dalyvauja kolektyvai iš Lietuvos,
Armėnijos, Bulgarijos, Ispanijos, Latvijos,
Lenkijos, Norvegijos, Sakartvelo ir Ukrainos

II d. UNESCO nematerialus kultūros paveldas:
Kartvelų polifoninio dainavimo šedevrai
Ozurgeti kultūros centro ansamblis
GURULEBI (Sakartvelas)
Bilietus platina kakava.lt

Lapkričio 7 d.

11.00-17.00

Vilniaus rotušė
(Didžioji g. 31)

TAUTODAILĖS DARBŲ MUGĖ, JAUNŲJŲ AMATININKŲ LABORATORIJA

12.00-17.00

FESTIVALIO DALYVIŲ MENINIAI PORTRETAI Koncertas-maratonas

Lapkričio 9 d.

19.00

Šv. Kotrynos bažnyčia
(Vilniaus g. 30)

SVEČIAI IŠ SAKARTVELO

TBILISIO GIJOS KANČELIO STYGINIŲ KVARTETAS,
Folkloro trio RERO
Programoje – Giya Kancheli, Sulkhan Tsintsadze
kūriniai ir kartvelų tradicinės dainos
Bilietus platina kakava.lt

ORGANIZATORIAI

PROJEKTĄ IŠ DALIES FINANSUOJA

PARTNERIAI

LIETUVOS
TAUTINIŲ MAŽUMŲ
FOLKLORO IR ETNOGRAFIJOS
CENTRAS

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

VILNIUS

LIETUVOS
TAUTINIŲ MAŽUMŲ
FOLKLORO IR ETNOGRAFIJOS
CENTRAS

VILNIAUS RITUŠĖ

VILNIAUS SENAMIESČIO
ATNAUJINIMO AGENTŪRA

VILNIAUS
UNIVERSITETO
TEATRAS

VILNIAUS
KULTŪROS
CENTRAS

Tautinių

BENDRIJŲ NAUJIENOS

9772029739001